

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ХАРЧОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ
Навчально-науковий інститут економіки і управління
Кафедра фінансів

«До захисту в ЕК»

Директор інституту

_____
(підпис)

Олег ШЕРЕМЕТ
(ім'я та прізвище)

«__» _____ 2024 р.

«До захисту допущено»

Завідувач кафедри

_____
(підпис)

Лада ШПРІНЯН
(ім'я та прізвище)

«__» _____ 2024 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
НА ЗДОБУТТЯ ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ БАКАЛАВРА

зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
(код та назва спеціальності)

освітньо-професійної програми Фінанси, банківська справа та страхування
на тему: Грошові потоки суб'єктів підприємництва та напрями їх оптимізації

Виконала (в): здобувач 3 курсу

Бирка Володимир Володимирович
(прізвище, ім'я, по батькові повністю)

_____
(підпис)

Керівник: Банзула Каріна Євгенівна
(прізвище, ім'я, по батькові повністю)

_____
(підпис)

Рецензент _____
(ім'я та прізвище)

_____
(підпис)

Я, як здобувач (ка) Національного університету харчових технологій, розумію і підтримую політику університету з академічної доброчесності. Я, не надавав (ла) і не одержував (ла) недозволеної допомоги під час підготовки цієї роботи. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

Здобувач (ка) _____
(підпис)

Київ – 2024р.

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ХАРЧОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Інститут (факультет) Навчально-науковий інститут економіки і управління
 Кафедра фінансів
 Освітній ступінь бакалавр
 Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

(код і назва)

Освітньо-професійна програма Фінанси, банківська справа та страхування»

(назва)

ЗАТВЕРДЖУЮ
 Завідувач кафедри фінансів
 д.е.н., професор
Лада Шірінян
 “___” _____ 20__ року

ЗАВДАННЯ

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧА

Бирка Володимир Володимирович

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. **Тема роботи:** Грошові потоки суб'єктів підприємництва та напрями їх оптимізації

керівник роботи Банзула Каріна Євгенівна

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом закладу вищої освіти від “14” листопада 2023 року №935-КС

2. Строк подання здобувачем роботи 25 січня 2024 року

3. Вихідні дані до роботи підручники, навчальні посібники, періодичні видання, статті, фінансова та статистична звітність підприємства, дані бухгалтерського обліку

4. Зміст пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити)
Вступ, Розділ 1. Теоретичні аспекти дослідження напрямів оптимізації грошових потоків суб'єкта підприємництва, Розділ 2. Оцінка грошових потоків ТОВ «Старокостянтинівцукор», Розділ 3. Напрями оптимізації грошових потоків ТОВ «Старокостянтинівцукор», Висновки, Список використаних джерел, Додатки

5. Перелік графічного матеріалу

Рис. 1.1. Фінансові фактори, які впливають на грошові потоки підприємства,

Рис. 1.2. Класифікація грошових потоків підприємства,

Рис. 1.3. Формування чистого грошового потоку, Рис. 2.1. Частка активів ТОВ «Старокостянтинівцукор» за ступенем ліквідності в загальній структурі за 2022 р., Рис. 2.2. Частка пасивів за терміновістю оплати ТОВ

«Старокостянтинівцукор» в загальній структурі за 2022 рік, Рис. 2.3. Динаміка структури вихідних грошових потоків ТОВ

«Старокостянтинівцукор»,

Рис. 2.4. Структура позитивного грошового потоку ТОВ

«Старокостянтинівцукор»,

Рис. 2.5.

Структура негативного грошового потоку ТОВ «Старокостянтинівцукор»,

Рис. 3.1. Прогнозні значення коефіцієнта ефективності грошового потоку ТОВ

«Старокостянтинівцукор»,

Рис.

3.2. Ієрархічна модель вибору заходів збільшення грошових надходжень для ТОВ «Старокостянтинівцукор».

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
I	Каріна Банзула		
II	Каріна Банзула		
III	Каріна Банзула		

7. Дата видачі завдання 15 листопада 2023 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№	Назва етапів виконання кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Вступ	15.11.2023	
2	Р.1. Теоретичні аспекти дослідження напрямів оптимізації грошових потоків суб'єкта підприємництва	22.11.2023	
3	Р.2. Оцінка грошових потоків ТОВ «Старокостянтинівцукор»	13.12.2023	
4	Р.3. Напрями оптимізації грошових потоків ТОВ «Старокостянтинівцукор»	03.01.2024	
5	Висновки	11.01.2024	
6	Список використаних джерел	18.01.2024	
7	Додатки	25.01.2024	

Здобувач

_____ (підпис)

Володимир БИРКА

_____ (прізвище та ініціали)

Керівник роботи

_____ (підпис)

Каріна Банзула

_____ (прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

Бирка В.В. «Грошові потоки суб'єктів підприємництва та напрями їх оптимізації».

Кваліфікаційна робота на отримання освітнього ступеня «бакалавр» за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» – Національний університет харчових технологій, Київ, 2024.

У кваліфікаційній роботі здійснено теоретичне обґрунтування оптимізації грошових потоків суб'єкта підприємництва.

Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаної літератури та додатків.

У вступі обґрунтовується актуальність теми та формулюються завдання подальшого дослідження.

У першому розділі роботи визначено сутність та розкрито зміст поняття грошових потоків підприємства, з'ясовано особливості оптимізації грошових потоків суб'єкта підприємництва, визначено основні методичні підходи до оцінювання грошових потоків підприємства.

У другому розділі надано загальну організаційно-економічну характеристику діяльності ТОВ «Старокостянтинівцукор», проаналізовано фінансовий стан ТОВ «Старокостянтинівцукор», здійснено оцінку динаміки та структури грошових потоків ТОВ «Старокостянтинівцукор».

У третьому розділі окреслено оптимізацію грошових потоків ТОВ «Старокостянтинівцукор» та обґрунтовано забезпечення абсолютної ліквідності ТОВ «Старокостянтинівцукор» шляхом забезпечення грошовими коштами та їх еквівалентами.

Ключові слова: грошові потоки підприємства, напрями оптимізації.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ НАПРЯМІВ ОПТИМІЗАЦІЇ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ СУБ'ЄКТА ПІДПРИЄМНИЦТВА	6
1.1. Грошові потоки суб'єкта підприємництва: суть та поняття.....	6
1.2. Зміст та особливості оптимізації грошових потоків суб'єкта підприємництва...	13
1.3. Методичні підходи до оцінювання грошових потоків підприємства.....	23
РОЗДІЛ II. ОЦІНКА ГРОШОВИХ ПОТОКІВ ТОВ «СТАРОКОСТЯНТИНІВЦУКОР»	27
2.1. Організаційно-економічна характеристика ТОВ «Старокостянтинівцукор».....	27
2.2. Оцінка фінансового стану ТОВ «Старокостянтинівцукор».....	33
2.3. Оцінка динаміки та структури грошових потоків ТОВ «Старокостянтинівцукор»	46
РОЗДІЛ III. НАПРЯМИ ОПТИМІЗАЦІЇ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ ТОВ «СТАРОКОСТЯНТИНІВЦУКОР»	56
3.1. Розробка моделі оптимізації грошових потоків ТОВ «Старокостянтинівцукор» за допомогою економетричного моделювання.....	56
3.2. Оптимізація дефіцитного грошового потоку на ТОВ «Старокостянтинівцукор»: перспективи та вибір методів.....	61
3.3. Досягнення абсолютної ліквідності шляхом забезпечення грошовими коштами та їх еквівалентами як умова оптимізації грошових потоків ТОВ «Старокостянтинівцукор».....	67
ВИСНОВКИ	77
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	81
ДОДАТКИ	

ВСТУП

Актуальність теми. В умовах розвитку нових формацій економічних відносин, спричинених сучасними кризами, стабільні позиції матимуть в майбутньому лише ті підприємства, що постійно розвиваються та спроможні адаптуватися до сучасних реалій. В наш час діяльність вітчизняних суб'єктів господарювання значною мірою також ускладнюється тривалою кризою неплатежів, зростанням дебіторської та кредиторської заборгованості, несприятливою податковою політикою, скороченням виробництва, а також дефіцитом фінансових ресурсів.

Важливою умовою успішного функціонування підприємства є наявність у нього грошових коштів. Потік грошових коштів, який називають «киснем» бізнесу, має вирішальне значення для успішного господарювання, є визначальним фактором провадження будь-якого бізнесу, рушієм щоденної діяльності, засобом розширеного відтворення і забезпечення платіжної спроможності підприємства [11, с. 8].

Під час діяльності суб'єкта господарювання, вони знаходяться в постійному кругообігу, адже систематично надходять у вигляді доходів від різних операції та витрачаються у вигляді різноманітних витрат підприємства. Ці процеси називаються кругообігом грошових потоків, і від того наскільки вони узгоджені між собою за часом та обсягом, може залежати ліквідність підприємства, його платоспроможність, фінансова стійкість тощо. Враховуючи це, важливо в процесі функціонування підприємства систематично проводити аналіз грошових потоків, з тим щоб ефективно ними управляти.

Від ефективності оптимізації грошових потоків підприємств залежать їх можливості по досягненню поточних фінансових цілей, забезпеченню платоспроможності, фінансової стійкості та рівноваги у довгостроковій перспективі. У зв'язку з цим актуалізуються питання удосконалення теоретичних положень та практичного інструментарію оптимізації грошових потоків для забезпечення високого рівня платоспроможності, досягнення

фінансової рівноваги та приросту ринкової вартості підприємств у короткостроковому та довгостроковому періодах.

Концептуальні основи оптимізації грошових потоків підприємств висвітлені у працях таких зарубіжних науковців та фінансистів-практиків, як: Ю. Брігхем, Р. Брейлі, Дж. Ван Хорн, Дрейк, М. Ерхардт, Д. Теннет, Ф. Фабощі та ін. Серед вітчизняних науковців, які досліджували окремі аспекти оптимізації грошових потоків підприємств, можна виділити праці таких науковців як: Т. Белопольська, Ю. Жежель, С. Каламбет, Л. Коваленко, Г. Ковальчук, К. Крічевець, Є. Мних, О. Олійник, Л. Ремньова, Г. Рогов, Г. Ситник, А. Поддєрьогін, О. Терещенко, В. Харченко та ін.

Метою кваліфікаційної роботи є дослідження напрямів оптимізації грошових потоків суб'єкта підприємництва (на прикладі ТОВ «Старокостянтинівцукор»).

Для досягнення даної мети було поставлено наступні **завдання**:

- визначити сутність та розкрити зміст поняття грошових потоків суб'єкта підприємництва;
- з'ясувати особливості оптимізації грошових потоків підприємства;
- визначити основні методичні підходи до оцінювання грошових потоків суб'єкта підприємництва;
- надати загальну характеристику діяльності ТОВ «Старокостянтинівцукор»;
- проаналізувати фінансовий стан ТОВ «Старокостянтинівцукор»;
- здійснити оцінку динаміки та структури грошових потоків ТОВ «Старокостянтинівцукор»;
- здійснити обґрунтування моделі оптимізації грошових потоків ТОВ «Старокостянтинівцукор» за допомогою економетричного моделювання;
- визначити перспективи та здійснити вибір методів оптимізації дефіцитного грошового потоку на ТОВ «Старокостянтинівцукор»;
- обґрунтувати забезпечення абсолютної ліквідності ТОВ «Старокостянтинівцукор» шляхом забезпечення грошовими коштами та їх

еквівалентами.

Об'єктом дослідження є фактори й умови оптимізації грошових потоків суб'єкта підприємництва (на прикладі ТОВ «Старокостянтинівцукор»).

Предметом дослідження є теоретичні та прикладні проблеми оптимізації грошових потоків ТОВ «Старокостянтинівцукор».

Методологія та методика дослідження базуються на системному загальнотеоретичному осмисленні процесів оптимізації грошових потоків підприємницьких структур.

Для досягнення поставленої в роботі мети використовувались економіко-статистичні, економіко-математичні методи, методи аналізу та синтезу, індукції та дедукції, порівняльних характеристик.

Теоретичною та методологічною основою даної роботи стало вивчення й творче переосмислення основних досягнень вітчизняної і зарубіжної науки про фінанси з проблем оптимізації грошових потоків суб'єкта підприємництва.

Інформаційну базу дослідження становлять відповідні законодавчі та нормативні документи, фінансова звітність підприємства, наукові літературні джерела.

Практичне значення одержаних результатів полягає в розробці рекомендацій щодо оптимізації грошових потоків ТОВ «Старокостянтинівцукор» в сучасних умовах.

РОЗДІЛ І.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ НАПРЯМІВ ОПТИМІЗАЦІЇ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ СУБ'ЄКТА ПІДПРИЄМНИЦТВА

1.1. Грошові потоки суб'єкта підприємництва: суть та поняття

Аналіз наукових досліджень свідчить про те, що існує велика кількість підходів до трактування сутності поняття грошового потоку як економічної категорії. І.О. Бланк наголошує, що «грошовий потік підприємства являє собою сукупність розподілених у часі надходжень та виплат грошових коштів, які генеруються його господарською діяльністю» [3].

В рамках статичного підходу до розуміння сутності грошових потоків існують також інші погляди, зокрема на думку М. Покровського, грошовий потік – це результат господарської діяльності, що виражається в надходженні, розподілі і використанні грошових коштів, який залежить від багатofакторного внутрішнього і зовнішнього середовища господарюючого суб'єкта. Проте як бачимо з даного визначення грошовий потік в такій інтерпретації може бути асоційованим із прибутком підприємства, який також є результатом господарської діяльності підприємства.

В.А. Верба та О.А. Загородніх трактують «поняття грошового потоку як різницю між кількістю отриманих та витрачених коштів» [3]. Вищенаведене твердження поділяє і Момот Т.В., стверджуючи, що «сутність грошового потоку обмежується поняттям різниці між грошовими надходженнями й витратами» [37].

І. Балабанов пояснює «сутність грошового потоку, передбачаючи обіг грошей, який протікає безпосередньо в часі. При цьому автор звертає увагу на те, що система відношень, яка виникає під час грошового потоку, носить фінансовий характер» [2].

С.О. Коваленко наголошує на тому, що «грошовий потік – це надходження та вибуття грошових коштів та їх еквівалентів у результаті

виробничо-господарської діяльності підприємств. Можна погодитися з думкою С.О. Коваленка який вважає необхідним під час визначення сутності грошового потоку враховувати наявність виробничо-господарської діяльності підприємства.

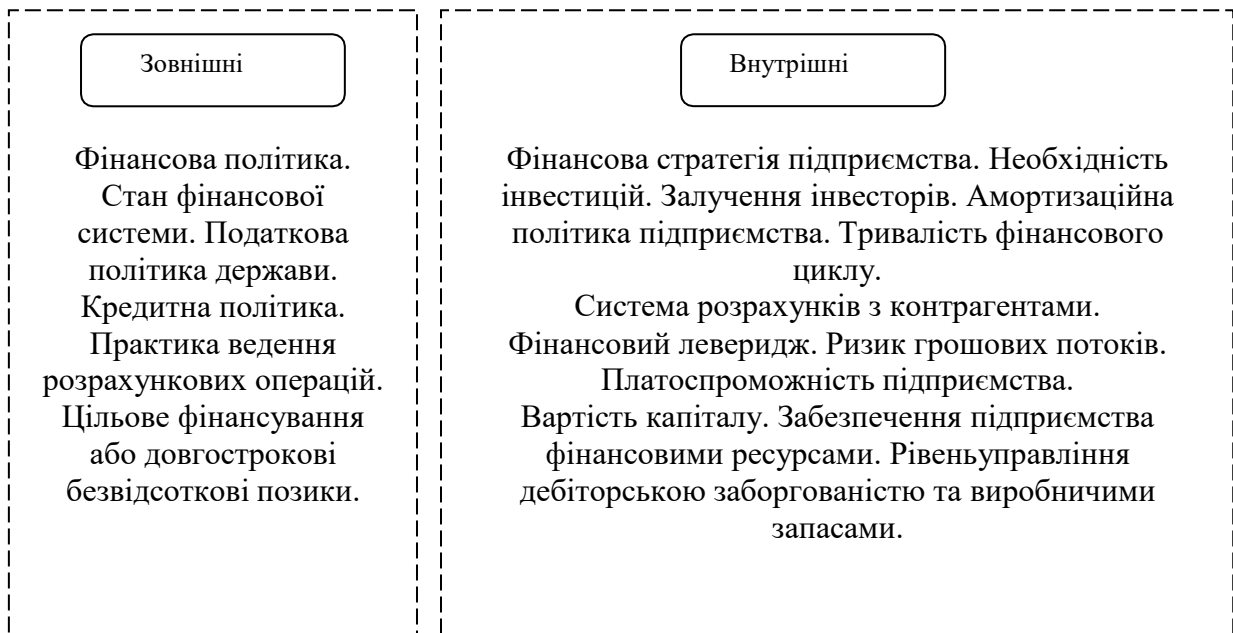
Д. Ван Хорн та Д. Вахович зазначають, що «грошові потоки підприємства – це: потоки готівкових коштів, які мають безперервний характер; власні обігові кошти. Чистий грошовий потік може утворюватися не лише за рахунок приросту чи скорочення власних обігових коштів, а й шляхом збільшення або зменшення таких видів активів та пасивів підприємства, як: 1) дебіторська заборгованість; 2) кредиторська заборгованість (поточні зобов'язання); 3) інші активи; 4) інші пасиви.

Видатний науковець України в області бухгалтерського обліку В.В.Сопко виділяє дві ознаки класифікації грошових коштів: «за призначенням: кошти для обороту (оборотні) та для спеціального призначення (необоротні); за місцем зберігання: грошові кошти в банку, касі підприємства, у підзвітних осіб, у контрагентів (видані аванси), вкладені у еквіваленти, цінні папери тощо. В подальшому ця класифікація була розширена і доповнена ще двома ознаками: за видами валют: національна та іноземна валюти; за джерелами надходження: власні, запозичені та залучені».

Циган Р.М. пропонує покращувати класифікацію потоків грошових шляхом «виділення за ознакою організаційно-правової форми господарювання поряд з традиційним консолідованого та внутрішнього (трансферного) грошового потоку, посиляючись на актуальність процесів глобалізації та необхідність складання консолідованої звітності, що в цілому має практичну цінність, особливо для корпоративного управління і потребує подальших досліджень».

Грошові кошти – абсолютно ліквідні активи, для своєчасної оплати рахунків постачальників, організація повинна володіти відповідним рівнем абсолютної ліквідності, підтримку якого пов'язане з деякими витратами. У практиці в якості ціни за підтримання необхідного рівня ліквідності слід

приймати можливий дохід від інвестування середнього залишку грошових коштів на рахунках в банках в високоліквідні цінні папери.

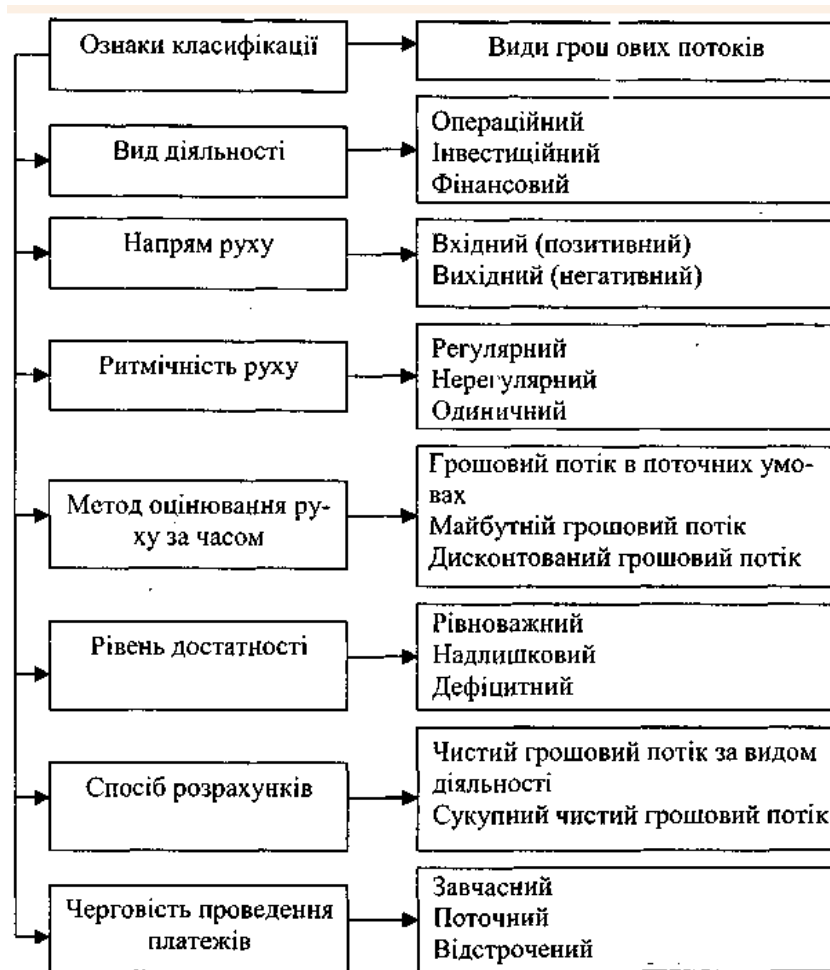
Рис. 1.1. Фінансові фактори, які впливають на грошові потоки підприємства

Це обґрунтовується тим, що такі цінні папери є без ризиковими або з найменшою ступенем ризику, яким можна знехтувати. У зв'язку з цим, грошові засоби і такі високоліквідні цінні папери відносяться до активів з однаковим ступенем ризику, отже, дохід (витрати) по ним є таким самим.

Класифікація фінансових факторів, які впливають на грошові потоки підприємства наведена на рисунку 1.1.

Названі фактори неоднорідні й численні. Їх вплив на грошовий потік відображається на інвестиційній та економічній роботі. Слід враховувати вплив виявлених умов з ціллю розвитку належної інформативної бази.

На рисунку 1.2. наведено узагальнену класифікацію грошових потоків підприємства. Як видно з цього рисунку одним з основних класифікаційних ознак є формування грошових потоків за видами діяльності та напрямом руху. За видами діяльності розрізняють грошові потоки від операційної, інвестиційної та фінансової діяльності.

Рис. 1.2. Класифікація грошових потоків підприємства

Аналіз наукових досліджень свідчить про те, що існує велика кількість підходів до трактування сутності поняття грошового потоку як економічної категорії. І.О. Бланк наголошує, що «грошовий потік підприємства являє собою сукупність розподілених у часі надходжень та виплат грошових коштів, які генеруються його господарською діяльністю» [3].

В.А. Верба та О.А. Загородніх трактують «поняття грошового потоку як різницю між кількістю отриманих та витрачених коштів» [3]. Вищенаведене твердження поділяє і Момот Т.В., стверджуючи, що «сутність грошового потоку обмежується поняттям різниці між грошовими надходженнями й витратами» [37].

І. Балабанов пояснює «сутність грошового потоку, передбачаючи обіг

грошей, який протікає безпосередньо в часі. При цьому автор звертає увагу на те, що система відношень, яка виникає під час грошового потоку, носить фінансовий характер» [2].

МСБО № 7 «Звіт про рух грошових коштів» трактує поняття «грошовий потік як надходження і вибуття грошових коштів та їхніх еквівалентів. Грошові кошти складаються з готівки в касі і депозитів» [36].

Д. Ван Хорн та Д. Вахович зазначають, що «грошові потоки підприємства – це: потоки готівкових коштів, які мають безперервний характер; власні обігові кошти. Чистий грошовий потік може утворюватися не лише за рахунок приросту чи скорочення власних обігових коштів, а й шляхом збільшення або зменшення таких видів активів та пасивів підприємства, як: 1) дебіторська заборгованість; 2) кредиторська заборгованість (поточні зобов'язання); 3) інші активи; 4) інші пасиви [4].

Поддєрьогін А.М. визначає грошовий потік як «базове джерело для погашення позик та спосіб оцінки кредитоспроможності підприємства. Вчений вважає, що для розрахунку грошового потоку підприємства слід використовувати такі фінансові показники, як: 1) виручка від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг); 2) кредиторська заборгованість; 3) інші поточні зобов'язання» [49].

Також Поддєрьогін А.М. стверджує, що «дебіторська заборгованість не є частиною грошового потоку підприємства (адже існує достатня ймовірність перетворення її на сумнівну або безнадійну), а є наслідком не перетворення її в наявні грошові ресурси» [49].

С.О. Коваленко наголошує на тому, що «грошовий потік – це надходження та вибуття грошових коштів та їх еквівалентів у результаті виробничо-господарської діяльності підприємств. Можна погодитися з думкою С.О. Коваленка який вважає необхідним під час визначення сутності грошового потоку враховувати наявність виробничо-господарської діяльності підприємства. Управління грошовими потоками – один із найважливіших сегментів фінансової роботи на підприємстві, від ефективності організації якого

залежать як поточні результати діяльності, так і майбутні темпи розвитку господарюючого суб'єкта» [22].

Вівчар О.І. наголошує на тому, що «метою ефективного управління грошовими потоками будь-якого підприємства є гарантування фінансової та економічної рівноваги шляхом коригування та збалансування обсягів надходжень та витрат грошових коштів господарюючого суб'єкта. В умовах кризи для отримання бажаного економічного результату діяльності важливе місце посідають своєчасний моніторинг фінансового стану підприємства та оперативне реагування на виявлені негативні показники, саме тому одним із важливих елементів управління грошовими потоками підприємства повинна бути внутрішньогосподарська інформація про фінансовий стан. Процес управління грошовими потоками підприємства повинен здійснюватися в рамках економічної політики підприємства та бути одним із важливих інструментів досягнення основної мети підприємницької діяльності – підвищення добробуту власників капіталу за рахунок збільшення щорічного прибутку та росту ринкової вартості підприємства» [8].

І.О. Бланк стверджує, що «процес управління грошовими потоками підприємства охоплює такі етапи: забезпечення повного і достовірного обліку грошових потоків підприємства і формування необхідної звітності; аналіз грошових потоків підприємства в попередньому періоді; оптимізація грошових потоків підприємства; планування грошових потоків підприємства в розрізі окремих їх видів» [3].

Оптимізація грошових потоків підприємства як вважає Головка Т. «ґрунтується на збалансованості обсягів додатного та від'ємного грошових потоків. Відсутність такої збалансованості призводить до утворення дефіцитного і надлишкового грошових потоків, що однаково негативно впливає на діяльність підприємства» [10].

Під класифікацією потоків грошових всі розумують їх угруповання за певними класами. У процесі класифікації потоків грошових необхідно враховувати їх основне призначення, тобто представлення необхідної

інформації про стан потоків грошових в економіці, тобто користувачів. Користувачами цієї інформації є фізичні, юридичні та державні органи, яким потрібна інформація для прийняття рішень щодо ефективного управління потоками грошовими.

Отже, щоб визначити класифікацію потоків грошових, потрібно визначити мету, для якої будуть здійснювати класифікацію потоки грошові по об'єктах. В цілому результати дослідження вітчизняних й міжнародних джерел з урахуванням класифікації потоків грошових дозволяють констатувати:

- 1) відсутність єдиного комплексного підходу при розробці різних типів класифікації грошових потоків;
- 2) дублювання класифікаційних ознак у різних вчених;
- 3) занадто багато класифікаційних ознак, які повторюють існуючі.

Циган Р.М. пропонує покращувати класифікацію потоків грошових шляхом «виділення за ознакою організаційно-правової форми господарювання поряд з традиційним консолідованого та внутрішнього (трансферного) грошового потоку, посиляючись на актуальність процесів глобалізації та необхідність складання консолідованої звітності, що в цілому має практичну цінність, особливо для корпоративного управління і потребує подальших досліджень» [59].

Височан О.С. пропонує «доповнити існуючі класифікації грошових коштів шляхом виділення таких ознак: обмеженість у напрямках використання (грошові кошти без обмежень у напрямках використання, грошові кошти з обмеженнями у напрямках використання); місце зберігання (грошові кошти у касі підприємства (установи, організації), грошові кошти на рахунках у банку, грошові кошти на мікропроцесорі смарт-карток або карток зі збереженою вартістю, грошові кошти в пам'яті ЕОМ на жорстких дисках). Також автор пропонує розширену класифікацію еквівалентів грошових коштів» [7].

Отже, можна резюмувати, що грошові потоки є багатогранною економічною категорією, яка включає в себе її різні типи. Стратегічне управління грошовими потоками фокусується на плануванні грошових потоків,

яке вимагає врахування часу, ліквідності і факторів ризику, розрахунку майбутньої і поточної вартості грошей, впливу змінюється внутрішньому та важко прогнозованому зовнішнього середовища, забезпечення і підтримки стійке фінансове становище фірми і стійке економічне зростання. Визначення та управління найбільш важливими видами грошових потоків може вирішити цю проблему.

Для більш повного розкриття сутності поняття «грошові потоки» пропонується виділити шість основних класифікаційних ознак. Однак цю класифікацію можна доповнювати і розширювати з урахуванням особливостей і специфіки підприємства. Розмежування понять і більш глибоке вивчення сутності грошових потоків, а також розширення класифікації, адаптованої до компанії, дадуть можливість поглибити аналіз грошових потоків, поліпшити їх управління, що в свою чергу забезпечить більш ефективну роботу підприємства.

1.2. Зміст та особливості оптимізації грошових потоків суб'єкта підприємництва

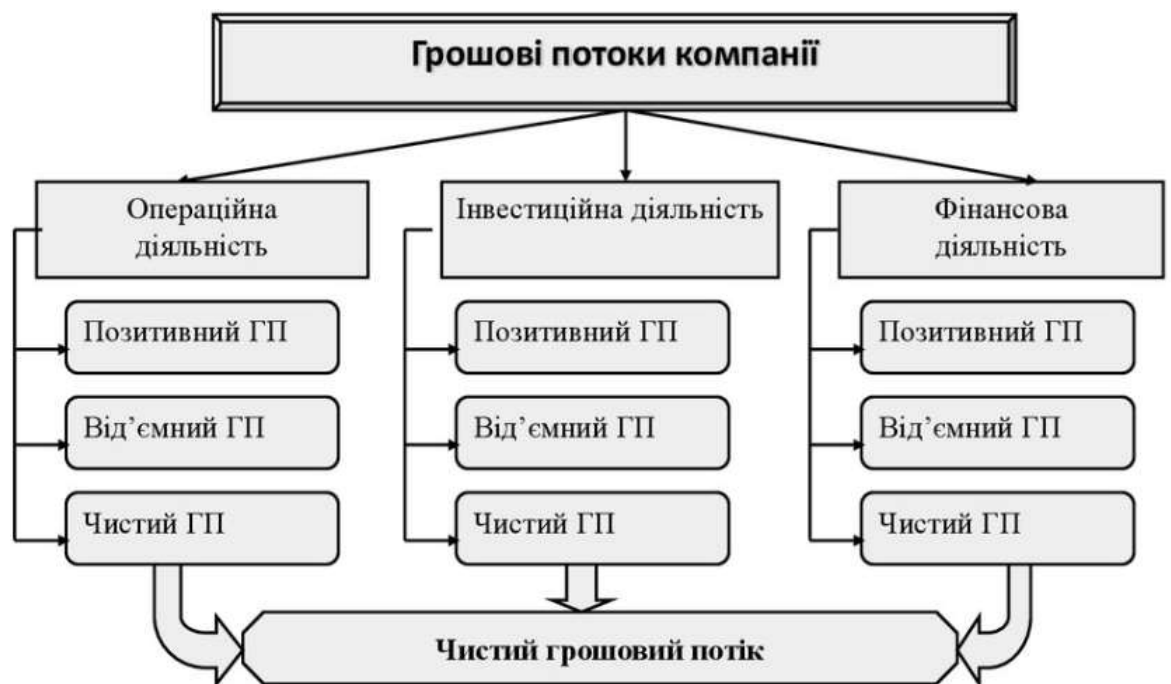
Операційною (поточною) діяльністю вважається діяльність організації, яка має на одержання прибутку як основну мету, або не має одержання прибутку як такої мети у відповідності з предметом і цілями діяльності. Потоки грошових коштів від операційної діяльності, головним чином, виникають з основної, що приносить дохід, діяльності організації і є результатом операцій та подій, що входять у визначення чистого прибутку (збитків).

Інвестиційною діяльністю вважається діяльність компанії, пов'язана з капітальними вкладеннями в зв'язку з придбанням основних засобів, нематеріальних активів та інших необоротних активів, а також їх продажем; із здійсненням довгострокових фінансових вкладень в інші підприємства, продажем цінних паперів і (або) інших видів фінансових вкладень і т.п. Таким

чином, інвестицій на діяльність – це придбання і реалізація довгострокових активів і фінансових вкладень, що не відносяться до еквівалентів грошових коштів.

Фінансовою діяльністю компанії вважається діяльність, пов'язана із здійсненням короткострокових фінансових вкладень, випуском акцій та інших цінних паперів, залученням і погашенням позик і т.п. Фінансова діяльність призводить до змін в розмірах і структурі власного і позикового капіталу (за винятком поточної кредиторської заборгованості).

Узагальненим результатом руху коштів на підприємстві є чистий грошовий потік, що характеризує різницю між позитивними та від'ємними грошовими потоками (рис. 1.3). Ця характеристика демонструє рівень фінансової рівноваги та темпи зростання вартісних характеристик підприємства. Основним фінансовим документом звітності, в якому відображуються грошові потоки є Звіт про рух грошових коштів за певний період.

Рис. 1.3. Формування чистого грошового потоку

Важливим фактором в управлінні грошовими потоками є кореляція з корпоративною стратегією підприємства. У той же час перевага віддається сферам діяльності підприємства, який забезпечує приплив грошових коштів,

максимальний рівень страхових резервів і мінімальний рівень ризику, який є основним для розподілу і здійснення фінансового і економічного аналізу в фінансових операціях.

Процес аналізу грошових потоків визначає, чи достатньо грошових коштів для виконання взятих на себе зобов'язань підприємства та його здатності інвестувати.

Оцінка ефективності формування грошових потоків спочатку виконується шляхом обчислення чистого грошового потоку (ЧГП), який характеризується різницею між грошовим потоком, що надходить (НГП) та витратами (ВГП) протягом певного часового інтервалу:

$$ЧГП = НГП - ВГП. \quad (1.1)$$

Залежно від відношення позитивного грошового потоку до негативного грошового потоку, величина чистого грошового потоку може бути позитивною (+ЧГП) та негативною (-ЧГП). Позитивне значення чистого грошового потоку вказує на те, що компанія має вільний залишок грошових коштів, отриманих від суб'єкта господарювання в різні періоди.

В іншому випадку можна сказати, що поточного стягнення недостатньо для оплати, і компанії потрібно використовувати залишок попереднього періоду, використовувати позику або тимчасово збільшити кредиторську заборгованість, тобто можливо бути неплатоспроможним.

За відношенням позитивного і негативного грошових потоків визначають рівні окупності (РО) і завантаження (РЗ) грошових витрат:

$$РО = НГП / ВГП; \quad РО < 1. \quad (1.2)$$

Якщо рівень показника РО є меншим за 1 ($РО < 1$), то грошовий потік підприємства вважається окупним. Так формується чистий грошовий потік, а на 1 гривню грошових надходжень використовується менше 1 грн. грошових витрат.

Рівень завантаження (РЗ) грошових витрат повинен бути більше 1 ($РЗ > 1$) і характеризує скільки грошових надходжень формує кожна гривня грошових витрат:

$$PЗ = ВГП/НГП; PЗ > 1. \quad (1.3)$$

Достатність створеного чистого грошового потоку з позицій потреб підприємства (РД) щодо формування приросту активів (ПА), створення резервного капіталу (РК) і виплати дивідендів (ВД) розраховують за формулою:

$$PД = ЧГП/(ПА+РК+ВД). \quad (1.4)$$

Якщо значення показника РД більше за одиницю ($PД > 1$), це свідчить про достатність чистого грошового потоку. Якщо $PД < 1$, то величина чистого грошового потоку не забезпечує потреби підприємства.

Показники рівня доходності грошових потоків визначають за відношенням чистого грошового потоку до величини грошових надходжень (ГН) та суми грошових витрат (ГВ):

$$ГН = ЧГП/НГП, \quad (1.5)$$

$$ГВ = ЧГП/ВГП. \quad (1.6)$$

Показник доходності грошових надходжень (ГН) характеризує суму чистого грошового потоку, що надходить з кожною гривнею позитивного грошового потоку. Рівень доходності грошових витрат (ГВ) свідчить про чисті грошові потоки, що формує кожна гривня негативного грошового потоку підприємства.

Отже, проаналізувавши різнопланові підходи щодо розуміння сутності грошових потоків підприємства можна дійти висновку, що при формуванні визначення грошового потоку потрібно враховувати його економічну природу, згідно якої це в першу чергу рух грошових коштів. Для формування повнішого уявлення щодо сутності грошових потоків підприємства потрібно враховувати всі ключові детермінанти, які визначають їх економічну природу. Виходячи зі змісту – це процес, який відображає рух грошових коштів у процесі функціонування підприємства.

Етапу оптимізації грошових потоків передують етап аналізу ефективності управління грошовими потоками в попередньому періоді, головна мета якого – виявити резерви щодо підвищення цієї ефективності в майбутньому періоді: підвищення фінансової незалежності підприємства, забезпечення рівномірності

витрачання грошових коштів за обсягами та в часі, збільшення суми та якості чистого грошового потоку [1, с. 121].

В економічному словнику наводиться трактування поняття «оптимізація», що в перекладі з англ. optimization означає процес пошуку такого стану системи, за якого забезпечується максимум чи мінімум значень якихось функцій системи (вибір найліпшого варіанта з багатьох можливих) [2, с. 212]. Оптимум (від латин. найкраще) – це сукупність найсприятливіших умов для будь-чого [2, с. 483].

Г.В. Савицька зазначає, що процес аналізу завершують оптимізацією грошових потоків шляхом вибору найкращих форм їх організації на підприємстві з обліком зовнішніх і внутрішніх факторів з метою досягнення їхньої збалансованості, синхронізації і зростання чистого грошового потоку [3, с. 530].

Оптимізація є процесом надання об'єкту управління найвигідніших характеристик, співвідношень. Ефективно управляти можна тим, що піддається виміру.

Критерій – ключове поняття системи оптимального функціонування об'єктів. Критерій (від лат. criterium – здатність розрізнення; засіб судження) – мірило, вимоги для визначення або оцінки об'єкта.

У роботі [4, с. 87] з урахуванням дійсних нині підходів до оптимізації грошових потоків та особливостей системного підходу визначено ключові напрями:

- оптимізація залишків грошових активів;
- визначення цільового значення чистого грошового потоку;
- збалансування грошових потоків за видами діяльності;
- максимізація чистого грошового потоку від операційної діяльності.

Автор підкреслює, що модель оптимізації грошових потоків підприємства спирається на поєднання статичного й динамічного підходів. У статистиці передбачає формування оптимального залишку грошових активів для підтримки належної платоспроможності за рахунок власних коштів, врахування

можливої сезонності та ризиків діяльності. А в динаміці визначає необхідний обсяг цільового чистого грошового потоку, досягнення якого сприяє нарощуванню обсягу наявних коштів до оптимального рівня; збалансування грошових потоків за видами діяльності, що враховує потребу формування грошових потоків від інвестиційної діяльності для оновлення необоротних активів; а також максимізацію чистого грошового потоку від операційної діяльності для забезпечення інвестиційних програм на основі самофінансування за рахунок власних джерел [4, с. 87].

Головними цілями оптимізації грошових потоків підприємства є забезпечення: синхронності формування грошових потоків у часі; збалансованості обсягів грошових потоків; зростання чистого грошового потоку підприємства.

Під завданням оптимізації грошових потоків також мається на увазі завдання розподілу платіжних засобів підприємства в динаміці з метою підвищення його фінансово-економічної ефективності, при цьому критеріями ефективності є:

- приріст власних коштів підприємства за певний період;
- підвищення обсягу продажу (частки ринку);
- підвищення фінансової стійкості (забезпеченості власними коштами);
- ефективність використання наявних коштів (рентабельність);
- ділова репутація (виконання підприємством зобов'язань перед постачальниками та покупцями);
- максимальне використання виробничих потужностей. Основними об'єктами оптимізації виступають: позитивний грошовий потік; негативний грошовий потік; залишок грошових активів; чистий грошовий потік.

Об'єктом оптимізації виступають передбачувані грошові потоки, що піддаються зміні в часі.

Л.А. Лахтіонова зазначає, що оптимізація грошових потоків дає змогу підтримувати фінансову рівновагу, яка досягається за умови, якщо попит підприємства на грошові кошти дорівнює його пропозиції (наявним грошовим

коштам) у кожний період [5, с. 217].

О.О. Олійник стверджує, що оптимізацію грошових потоків доцільно проводити в чотири етапи. На першому – необхідно розглянути динаміку формування вхідного грошового потоку підприємства в розрізі окремих його джерел. На другому – визначити динаміку формування від’ємного грошового потоку, його структуру за напрямками витрат власних і залучених коштів та його вплив на збільшення ринкової вартості активів. На третьому – встановити динаміку показника чистого грошового потоку й фактори, за рахунок яких відбулося його формування. На четвертому – забезпечити синхронність формування вхідних і вихідних грошових потоків у розрізі інтервалів звітного періоду. Головна умова оптимізації грошового потоку – забезпечення максимального росту чистого грошового потоку.

Такий же підхід запропонований І.О. Бланком, який стверджує, що іншим напрямом оптимізації грошових потоків підприємства має стати максимізація чистого грошового потоку [7, с. 316]. Однак, наполягаючи на застосуванні такого напрямку, автор суперечить самому собі, адже досягнення збалансованості й синхронності грошових потоків приводить до наближення значення чистого грошового потоку до нуля, відповідно максимізація чистого грошового потоку автоматично стає неможливою. Ю.О. Єрешко зазначає, що в процесі здійснення управлінського впливу значення чистого грошового потоку підприємства може задовольняти чотири такі сценарії [8].

Сценарієм I передбачено, що в результаті успішності заходів із синхронізації грошових потоків у часі й за обсягом матимемо результуюче значення чистого грошового потоку, що наближається до нуля. Ця оптимізаційна політика призначає нормування вхідних і вихідних грошових потоків підприємства за обсягами грошових коштів, тобто приведення валових вхідного й вихідного грошових потоків підприємства до еквівалентного значення за певний період часу.

За сценаріями II і III визначено поступове зростання або зменшення суми чистого грошового потоку підприємства.

Четвертим сценарієм поведінки функції чистого грошового потоку підприємства є наближення його значення до певної заданої межі, тобто таргетування (від англ. target – ціль, мішень) чистого грошового потоку підприємства [8].

Управління грошовими потоками потребує постійного моніторингу рівномірності та синхронності формування позитивного та негативного грошового потоку в розрізі окремих інтервалів прогнозного періоду, для цього можна використовувати ряди динаміки й графічний метод (рис.). Дані графіка наочно показують, у які періоди підприємство мало надлишок коштів, а в які – нестачу.

На думку Г.В. Савицької, збалансованість грошових потоків може бути досягнута із забезпеченням синхронності грошових потоків [3, с. 525].

Синхронність грошових коштів – це збігання надходження та витрачання коштів. Ритмічність надходження грошових коштів показує надходження грошових коштів у рівні проміжки часу однакового обсягу [10].

У процесі оптимізації грошових потоків у часі використовуються два основні методи – вирівнювання й синхронізація. Вирівнювання грошових потоків – згладжування обсягів грошових потоків у розрізі окремих інтервалів розглянутого періоду часу. Цей метод оптимізації дозволяє усунути певною мірою сезонні й циклічні розходження у формуванні грошових потоків (позитивних і негативних), оптимізуючи паралельно середні залишки коштів і підвищуючи рівень абсолютної ліквідності.

У роботі [11, с. 41] зазначено, що зміст управління грошовими потоками залежить від оптимізації фінансових потоків і структури капіталу підприємства. Грошові потоки повинні бути узгоджені між собою таким чином, щоб зберегти ліквідність (фінансову рівновагу) і при цьому уникнути надлишкової (нерентабельної) ліквідності. Тільки за такої умови процес виробництва може відбуватися без перешкод.

Автори цієї роботи відзначають, що критеріями управління грошовими потоками є ліквідність і дохідність [11, с. 41]. У цьому проявляється класичний

конфлікт між ліквідністю й дохідністю, тобто велика дохідність будь-якої форми вкладення грошових коштів завжди оплачується зниженням ліквідності, збільшення шансів на прибуток означає зростання ризику втрати капіталу.

За загрози неплатоспроможності на перше місце виходить критерій ліквідності. Рішення, що приймаються у такій ситуації, пов'язані з питаннями існування самого підприємства. Крім цього, ступінь небезпеки визначається двома моментами: величиною дефіциту фінансових ресурсів і періодом часу, протягом якого він буде зберігатися; можливостями керівника вживати заходів для зниження цього дефіциту та виведення підприємства з небезпечного стану неліквідності.

Якщо в підприємства з'являється ліквідний надлишок, то критерій ліквідності стає другорядним, а основним завданням є ефективно використання цього надлишку. У такому разі поряд із довгостроковими вкладеннями в інвестиції підприємства можна скористатися короткостроковими фінансовими вкладеннями у формі ліквідних цінних паперів або строкових контрактів. Під час прийняття такого рішення постають проблеми, що пов'язані з ліквідністю, дохідністю та ризиком таких вкладень.

Найчастіше проблеми, які пов'язані з неплатоспроможністю підприємства, виникають унаслідок неправильно організованих платежів або порушення умов здійснення платежів. В умовах ринкового господарювання ще однією проблемою, що зумовлює масштаби та темпи розвитку вітчизняних підприємств, є недостатній обсяг і структура грошових коштів, які перебувають у їхньому розпорядженні. Методи збалансування грошових потоків за обсягами можна розподілити на дві групи: методи оптимізації дефіцитного грошового потоку; методи оптимізації надлишкового грошового потоку.

Збалансування та оптимізація відбуваються завдяки виявленню резервів, що дають змогу зменшити залежність підприємства від зовнішніх джерел залучення грошових коштів, забезпеченню рівномірності витрачання грошових коштів у часі та за обсягами, збільшенню суми та якості чистого грошового потоку, а також впливу на фінансовий цикл підприємства [1, с. 149].

Для збалансування грошових потоків на практиці використовується метод, який отримав назву «система прискорення сповільнення платіжного обороту».

Г.В. Савицька пропонує способи оптимізації надлишкового грошового потоку, які пов'язані здебільшого з активізацією інвестиційної діяльності підприємства, спрямованої: на довгострокове погашення довгострокових кредитів банку; на збільшення обсягу реальних інвестицій; на збільшення обсягу фінансових інвестицій [3, с. 530].

З метою збільшення позитивного грошового потоку в довгостроковому періоді ефективні будуть такі заходи:

- залучення інвесторів;
- додатковий випуск акцій;
- здача в оренду невикористаного майна.

Скорочення негативного грошового потоку в довгостроковому періоді можна досягти за допомогою скорочення кількості інвестиційних програм, зниження суми постійних витрат підприємства.

Одним із напрямів оптимізації грошових потоків є визначення оптимального залишку грошових коштів. Використовуючи методу, запропоновану Л.А. Лахтіоною, визначимо мінімальний залишок грошових коштів за період, який необхідний для продовження операцій підприємством і своєчасного вибору методів фінансування [5, с. 283].

Без правильного розрахунку фінансової потреби грошових коштів підприємство може залишитися без достатніх коштів для сплати процентів за кредит, розрахунків постачальників, орендної плати, комунальних послуг тощо. Підприємство може стати на межі банкрутства, якщо воно не може погасити свої договірні зобов'язання. Одним із поширених способів визначення фінансової потреби підприємства є метод визначення мінімальної суми грошових коштів, що необхідні підприємству для здійснення запланованих операцій.

Отже, оптимізація грошових потоків вважається дією підбору кращих

конфігурацій їх організації в компанії із урахуванням обставин й відмінних рис реалізації господарської роботи. Підсумки оптимізації грошових потоків виявляють своє відображення в концепції проектів розвитку та застосування грошових коштів у наступному періоді.

1.3. Методичні підходи до оцінювання грошових потоків підприємства

Аналізуючи показники, що використовуються в діяльності, необхідно враховувати той факт, що позитивне значення чистого грошового потоку не завжди гарантує фінансову стабільність підприємства, оскільки грошовий потік тісно пов'язаний з усіма сферами діяльності підприємства, включаючи операції, фінанси та інвестиції [52].

Поетапний аналіз грошових потоків дає інформацію для оцінки діяльності підприємства в минулому, теперішньому часі, а також служить основою для прогнозування і планування грошових потоків на майбутнє.

Методи розрахунку грошових потоків – це способи визначення обсягу грошових коштів на кінець звітного періоду на основі грошового обігу в операційній, інвестиційній та фінансовій діяльності підприємства [42].

Розрізняють два способи визначення потоку грошових коштів у результаті основної (операційної) діяльності, а саме прямий і непрямий.

За прямого способу грошовий потік розраховують як різницю між надходженням грошових коштів та витратами, пов'язаними з їх виплатою. Цей спосіб базується на порівнянні показників ф. 3 «Звіт про рух грошових коштів», обчисленні та оцінюванні необхідних величин (абсолютних і відносних відхилень, темпів росту (приросту), питомої ваги окремих показників притоку й відтоку грошових коштів у загальному обсязі позитивних і негативних грошових потоків) за звітний період, а також оцінюванні динаміки досліджуваних показників [46].

Перевагою прямого способу є те, що він дає змогу оцінити загальні суми надходження й витрачання грошових коштів підприємства, виявити ті статті, які формують найбільші надходження й витрачання коштів.

Недоліком є те, що він не дає змоги проаналізувати вплив різних факторів на зміну залишку грошових коштів у взаємозв'язку зі зміною показників, які формують фінансові результати діяльності підприємства.

Непрямий спосіб базується на основному положенні бухгалтерського обліку про те, що активи мають дорівнювати сумі зобов'язань і власного капіталу (складовою частиною якого є прибуток), і полягає у коригуванні суми прибутку на величину зміни поточних активів, зобов'язань та інших балансових рахунків [14].

Перевагою непрямого способу є те, що він дає змогу оцінити грошові потоки на основі лише звітності та пов'язати отриманий фінансовий результат і зміни грошових коштів за період, а також здійснити розрахунок показників зміни грошових коштів від видів діяльності, практично не використовуючи дані аналітичного обліку [17].

Недоліками цього способу є такі: висока трудомісткість під час складання аналітичного звіту зовнішнім користувачем; доцільне застосування лише табличних процесорів [5].

Важливим етапом аналізу руху грошових коштів є вивчення показників, які дають змогу встановити позитивні та негативні тенденції і відображають якість управління грошовими потоками, а також розробити необхідні заходи для оптимізації управлінських рішень.

Порівняння грошових потоків підприємства з отриманим фінансовим результатом (визначення показників рентабельності) застосовується для оцінювання ефективності використання грошових коштів (табл. 1.2).

Названі коефіцієнти доцільно аналізувати в динаміці, тобто розглядати їх зміну в часі щонайменше за 3 роки шляхом вирахування абсолютних та відносних відхилень.

Важливим етапом управління грошовими потоками на підприємстві є

пошук шляхів їх оптимізації. Оптимізація грошових потоків – це процес вибору найкращих форм їх організації на підприємстві з урахуванням умов та особливостей здійснення його господарської діяльності.

Таблиця 1.2

Оцінювання ефективності використання грошових коштів

Показники	Формули розрахунку	Економічний зміст
Рентабельність залишку грошових коштів	Фінансовий результат діяльності підприємства / Середній залишок грошових коштів x 100	Сума прибутку (збитку), яка припадає на 1 грн. грошових коштів, що перебувають у розпорядженні підприємства в середньому протягом періоду, що досліджується
Рентабельність витрачених грошових коштів	Фінансовий результат діяльності підприємства / Негативний грошовий потік x 100	Сума прибутку (збитку), яка припадає на 1 грн. грошових коштів, витрачених підприємством за період, що досліджується
Рентабельність грошових коштів отриманих	Фінансовий результат діяльності підприємства / Позитивний грошовий потік x 100	Сума прибутку (збитку), яка припадає на 1 грн. грошових коштів, які отримало підприємство за період, що досліджується
Рентабельність чистого грошового потоку	Фінансовий результат діяльності підприємства / Чистий грошовий потік x 100	Сума прибутку (збитку) на 1 грн. чистого грошового потоку
Коефіцієнт достатності чистого грошового потоку	Чистий грошовий потік / (Виплати по позиках + Приріст залишків матеріальних оборотних активів + Виплати по дивідендах власникам підприємства)	Визначає достатність чистого грошового потоку, який створюється підприємством, з урахуванням потреб фінансування
Коефіцієнт ліквідності грошового потоку	(Чистий грошовий потік – Приріст залишків грошових коштів за період, що аналізується) / Негативний грошовий потік	Використовується для оцінювання синхронності формування різних видів грошових коштів за окремими часовими інтервалами (квартал, місяць) протягом періоду, що аналізується (рік)
Коефіцієнт ефективності грошових потоків	Чистий грошовий потік / Негативний грошовий потік	Узагальнюючий показник оцінки руху грошових коштів

Для забезпечення еластичності управлінської системи, тобто для здатності швидко реагувати на певні зміни, які відбуваються, та зосереджувати обмежені фінансові ресурси на життєво важливих напрямках діяльності, необхідно проводити оперативний і прогнозний аналіз.

Дані прогнозного аналізу грошових потоків організації дають змогу не просто контролювати, але й передбачати майбутню поточну ситуацію. Проведення прогнозного аналізу руху грошових коштів комерційної

організації дає змогу підвищувати ефективність управлінських рішень для здійснення успішної діяльності підприємства.

За результатами аналізу грошових потоків від операційної діяльності непрямым методом можна з'ясувати наступні моменти: обсяг і джерела одержання грошових коштів, основні напрямки їх використання; здатність підприємства забезпечити надлишок грошових коштів в результаті поточної діяльності, тобто створити резерв готівки; здатність підприємства погасити поточні зобов'язання за рахунок надходжень від дебіторів; достатність отриманого чистого прибутку для задоволення поточних потреб підприємства у фінансових ресурсах; достатність власних джерел (чистого прибутку і амортизаційних відрахувань) для фінансування інвестиційної діяльності; за рахунок чого має місце відмінність між величиною отриманого чистого прибутку і обсягом грошових коштів.

В зв'язку з цим вважаємо за доцільне рекомендувати в процесі аналізу грошових коштів підприємства, розраховувати чистий грошовий потік від операційної діяльності за непрямым методом.

За допомогою розрахунку чистого операційного грошового потоку непрямым методом і співставлення його з розрахунком за прямим методом, можна отримати чітке уявлення про стан управління грошовими потоками на підприємстві в звітному періоді, а також зробити висновки щодо руху коштів в перспективі. Порівняння ж чистого руху грошових коштів від операційної діяльності з прибутком від операційної діяльності за вирахуванням податків надасть змогу з'ясувати причини розбіжності між фінансовим результатом і залишком грошових коштів і зробити висновки про так званий «грошовий вміст прибутку».

РОЗДІЛ II.

ОЦІНКА ГРОШОВИХ ПОТОКІВ ТОВ «СТАРОКОСТЯНТИНІВЦУКОР»

2.1. Організаційно-економічна характеристика ТОВ «Старокостянтинівцукор»

Старокостянтинівський цукровий завод був збудований у 1898 році фірмою «Гольштейн і Компанія». За більш як столітню історію проводилась реконструкція обладнання, автоматизація технологічних процесів і впровадження передових технологій.

Сьогодні Старокостянтинівський цукровий завод – це сучасне потужне підприємство харчової галузі Поділля. Основним видом діяльності є виробництво цукру. Середньодобова продуктивність заводу по переробці сировини складає 3000 т цукрового буряка. За добу виробляється більше 300 т солодкого продукту. Крім того, виробляється велика кількість меляси для виробництва спирту, жому для відгодівлі худоби та вапна для будівельних робіт.

Саме ТОВ «Старокостянтинівцукор» було засноване 23 квітня 2009 року. В ремонтний період на заводі працює 200 чоловік, а в період цукроваріння більше 350 чоловік. Найбільший відсоток працюючих припадає на робітників (56%), на інженерно-технічний персонал припадає 37 % працюючих на підприємстві, а адміністративний персонал займає лише 7 % від загальної чисельності працівників.

Виробничий сезон 2022 року підприємство закінчило з хорошими фінансовими результатами, переробивши 207,7 тис. тон цукрового буряку було вироблено 26,1 тис. тон цукру, 8,2 тис. тон меляси та 172,3 тис. тон жому. На сьогоднішній день являє собою сучасне модернізоване підприємство, що входить в десятку найкращих виробників цукру в Україні. Інвестиції в підприємство за останні 5 років сягнули понад 450 млн. гривень.

Продукція цукрового заводу користується великим попитом у жителів міста та району. Крім того, підприємство співпрацює з організаціями та підприємствами Хмельницької, Вінницької та Житомирської областей.

У період з 2012 по 2022 рік було здійснено наймасштабніші зміни на підприємстві: реконструйовано бурякопереробний цех зі встановленням жомосушильного барабану та грануляторів жому; побудовано новий ваговий комплекс для зважування автомобільного транспорту вантажопідйомністю 60 тон; встановлено фільтр-преси фільтрації соку суспензії, що дало економію газу понад 0,05% за добу переробки сировини та збільшило вихід цукру на 0,1%, додатково сухий дефекаат для внесення на кислі ґрунти; побудовано склад паливно-мастильних матеріалів; придбано та введено в експлуатацію центрифуги періодичної дії для утфеля I продукту фірми «ВМА»; побудовано одну з найсучасніших в Україні ТЕЦ з встановленими твердопаливними котлами та турбіною виробництва «Siemens»; встановлено станцію хімічної очистки води; модернізовано бурякомийне відділення; побудовано кристалізатори утфеля 3-го продукту.

Також, завершується будівництво ще одного потужного та сучасного об'єкта – силосного складу безтарного зберігання цукру ємкістю 35 тисяч тон.

Дуже важливим моментом в роботі цукрових заводів є власна сировинна зона. В ТОВ «Старокостянтинівцукор» вона становить 5000 гектарів. Але разом з тим, підприємство охоче співпрацює з сільськими та фермерськими господарствами регіону, закупаючи вирощену ними сировину на взаємовигідних умовах.

Основними техніко-економічними показниками підприємства є обсяг реалізації продукції, обсяг випуску продукції, середньорічна вартість основних фондів, середньорічна вартість оборотних фондів, рентабельність виробництва та чисельність працівників підприємства.

Основна діяльність підприємства – це виробництво цукру. Компанія зарекомендувала себе як зростаюча, ефективна, а також надійний партнер і постачальник. Виробничі потужності підприємства розташовані в

Хмельницькій області України. Підприємство має сильну управлінську команду та мотивований ключовий персонал з багаторічним досвідом роботи у сфері продовольства і сільського господарства.

Підприємство ТОВ «СТАРОКОСТЯНТИНІВЦУКОР» очолює директор. Він здійснює керівництво підприємством у цілому, тобто репрезентує підприємство в будь-яких організаціях, розпоряджається його майном в межах чинного законодавства, укладає договори, відкриває в банках розрахункові рахунки.

Обсяг виробленої та реалізованої продукції ТОВ «СТАРОКОСТЯНТИНІВЦУКОР» з кожним роком зростає, підприємство продає всю вироблену продукцію. У 2022 році в порівнянні з 2021 р. обсяг реалізації зріс на 1187,76 тис. грн. Також зі збільшення виробництва на 221,30 тис. грн. зросла середньорічна вартість оборотних фондів.

Підприємством за останні роки були отримані наступні Сертифікати з систем менеджменту: Система менеджменту якості ISO 9001; Система менеджменту безпечності харчової продукції (НАССР) FSSC 22000; Система екологічного менеджменту ISO 14001; Система менеджменту охорони праці та промислової безпеки OHSAS 18001; Система менеджменту безпечності харчової продукції ISO 22000.

На даний час на підприємстві випускається продукція, яка вдало реалізується як на території України, так і за кордоном: Цукор білий кристалічний I кат.з масовою часткою сахарози – 99,8%, вологи – 0,05%, редукуючих речовин – 0,02%, кольоровістю до 45 од. ICUMSA; Меляса бурякова з масовою часткою сухих речовин 8081%, сахарози – 47-48%; Жом сушений гранульований з масовою часткою вологи до 14%.

Організаційна структура забезпечення ТОВ «СТАРОКОСТЯНТИНІВЦУКОР» відноситься до лінійно-функціональної, що передбачає прямий вплив на керований об'єкт і зосереджуються в одних руках усі функції забезпечення та здійснюється поділ функцій забезпечення між окремими підрозділами апарату забезпечення.

Проведемо аналіз динаміки складу та структури джерел активів на підприємстві в таблиці 2.1, з якої бачимо, що джерела формування майна підприємства за 2020 рік зменшились на 413,0 тис. грн., на 1316,0 тис. грн. в 2021 р., так і в 2022 р. зменшення відбулось на 7757,0 тис. грн., а це обумовлено зниженням суми залучених коштів на 199,0 тис. грн. в 2022 р. та зменшенням нерозподіленим прибутком в 2022 р. на 7558,0 тис. грн. Разом з тим, власний капітал зменшується з року в рік, за 2020 рік в порівнянні до 2019 збільшився на 1704,0 тис. грн., а в 2021 р. зменшився на 1516,0 тис. грн., так сово і в 2022 р. віз знову зменшився на 7558,0 тис. грн. В структурі власних коштів найбільшу питому вагу має власний капітал.

Велике значення мають власні обігові кошти підприємства, величина яких обчислюється як різниця між власним капіталом та необоротними активами і показує яка частка із загальної суми власних коштів підприємства спрямовується на покриття обігових коштів: 2020 р. $22130 - 1704 = 20426,0$ тис. грн. в 2021 рік: $20614 - (-1516) = -22130,0$ тис. грн. та в 2022 р. $13056 - 1704 = 11352$ тис. грн.

Тобто сума власних обігових коштів за 2020 збільшилась на 1704,0 тис. грн. а в 2020 р. на 1516,0 тис. грн. зменшилась та в 2022 р. знову зростає на 1704,0 тис. грн. Кредиторська заборгованість за 2020 р. на 183,0 тис. грн. зменшилась, що свідчить про фінансові покращення на підприємстві. Зменшилась заборгованість по оплаті праці в 2020 р. зменшились на 8,0 тис. грн., а в 2021 р. на 11,0 тис. грн. та в 2022 р. знову збільшилась на 6,0 тис. грн.

Також зменшилась заборгованість по іншим поточним зобов'язанням на 1930,0 в 2020 р. та на 17,0 тис. грн. в 2021 р. та на 11,0 тис. грн. в 2022 р. Заборгованість по розрахунках з бюджетом за 2020 зменшилась на 2,0 тис. грн. але в 2021 р. зросла на 148,0 тис. грн. та в 2022 р. знову зменшилась на 141,0 тис. грн. Заборгованість по страхуванню в 2020 р. зросла на 6,0 тис. грн., а в 2021 р. зменшилась 4,0 тис. грн. і в 2022 р. знову зростає на 2,0 тис. грн.

Таблиця 2.1

Аналіз складу та структури джерел коштів підприємства ТОВ «Старокостянтинівцукор»

Показники	2019		2020		2021		2022		Відхилення (+/-)				Темп зростання, %				Структурне відхилення, п.п.			
	т. грн.	%	т. грн.	%	т. грн.	%	т. грн.	%	2020р.	2021р.	2022р.	2022р.	2020р.	2021р.	2022р.	2022р.	2020р.	2021р.	2022р.	2022р.
									від 2019р.	від 2020р.	від 2021р.	від 2019р.	від 2019р.	від 2020р.	від 2021р.	від 2019р.	від 2020р.	від 2021р.	від 2019р.	від 2020р.
Статутний капітал	16171	71,4	16171	72,7	16171	77,3	16171	122,9	-	-	-	-	-	-	-	-	1,3	4,6	45,6	51,5
Резервний капітал	1704	7,5	1704	7,7	1704	8,1	1704	12,9	-	-	-	-	-	-	-	-	0,1	0,5	4,8	5,4
Нерозподілений прибуток	2551	11,3	4255	19,1	2739	13,1	-4819	-36,6	1704,0	-1516,0	-7558,0	-7370,0	166,8	64,4	-175,9	-188,9	7,9	-6,0	-49,7	-47,9
Усього за розділом I	20426	90,19	22130	99,53	20614	98,54	13056	99,2	1704,0	-1516,0	-7558,0	-7370,0	108,3	93,1	63,3	63,9	9,3	-1,0	0,7	9,0
Забезпечення виплат персоналу	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Усього за розділом II	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	183	0,8	-	-	-	-	-	-	-183,0	-	-	-183,0	-	-	-	-	-0,8	-	-	-0,8
Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями	-	-	-	-	84	0,4	29	0,2	0,0	84,0	-55,0	29,0	-	-	34,5	-	-	0,4	-0,2	0,2
Поточні зобов'язання за розрахунками: - з бюджетом	8	0,04	6	0,03	154	0,7	13	0,1	-2,0	148,0	-141,0	5,0	75,0	2566,7	8,4	162,5	-0,01	0,7	-0,6	0,1
- зі страхування	15	0,1	21	0,1	17	0,1	19	0,1	6,0	-4,0	2,0	4,0	140,0	81,0	111,8	126,7	-	-	0,1	0,1
- з оплати праці	55	0,2	47	0,2	36	0,2	42	0,3	-8,0	-11,0	6,0	-13,0	85,5	76,6	116,7	76,4	-	-	0,1	0,1
Інші поточні зобов'язання	1961	8,7	31	0,1	14	0,1	3	-	-1930,0	-17,0	-11,0	-1958,0	1,6	45,2	21,4	0,2	-8,5	-0,1	0,0	-8,6
Усього за розділом IV	2222	9,8	105	0,5	305	1,5	106	0,8	-2117,0	200,0	-199,0	-2116,0	4,7	290,5	34,8	4,8	-9,3	1,0	-0,7	-9,0
Баланс	22648	100,0	22235	100,0	20919	100,0	13162	100,0	-413,0	-1316,0	-7757,0	-9486,0	98,2	94,1	62,9	58,1	-	-	-	-

Таким чином, на кінець 2020 року коефіцієнт мобільності збільшився на 0,06 од. у порівнянні з 2019 роком, в 2021 р. він не змінився в порівнянні до 2020 р., та в 2022 р. він зменшився на 0,16, а в порівнянні 2022 р. до 2019 р. зменшився на 0,10 од.

Слід зазначити, що низька мобільність оборотних активів не завжди розцінюється негативно. За високої рентабельності продукції підприємства здебільшого спрямовують вільні кошти на розширення виробництва.

Проведемо аналіз динаміки наявності і складу виробничого потенціалу по досліджуваному підприємству у таблиці 2.2.

Таблиця 2.2

**Динаміка наявності і складу виробничого потенціалу ТОВ
«Старокостянтинівцукор»**

Вид реальних активів	2019		2020		2021		2022		Відхилення (+/-)				Темп зростання, %				Структурне відхилення, п.п.			
	т. грн.	%	т. грн.	%	т. грн.	%	т. грн.	%	2020р.	2021р.	2022р.	2022р.	2020р.	2021р.	2022р.	2022р.	2020р.	2021р.	2022р.	
									від 2019р.	від 2020р.	від 2021р.	від 2019р.	від 2019р.	від 2020р.	від 2021р.	від 2019р.	р. відр. 2020р.	р. відр. 2021р.	р. відр. 2019р.	
Основні засоби	8598	96,3	8862	97,3	8397	97,8	7309	96,3	264,0	-465	-1088	-1289	103,1	94,8	87,0	85,0	1,0	0,5	-1,5	-
Виробничі запаси	332	3,7	247	2,7	191	2,2	280	3,7	-85,0	-56,0	89,0	-52,0	74,4	77,3	146,6	84,3	-1,0	-0,5	1,5	-
Усього реальних активів	8930	100	9109	100	8588	100	7589	100	179,0	-521	-999	-1341	102,0	94,3	88,4	85,0	-	-	-	-

З проведеної у таблиці 2.2 загальної оцінки майна ТОВ «Старокостянтинівцукор», наявність і склад виробничого потенціалу підприємства. З аналізу, проведеного в даній таблиці видно, що виробничі можливості підприємства в 2020 р. зросли 179,0 тис грн., але в порівнянні з 2021 р. показник все ж таки зменшився, різниця склала 521,0 тис. грн., так і в 2022 р. зменшення відбулось на 999,0 тис. грн.. Причиною такого становища є скорочення вартості основних засобів на 465,0 тис. грн. в 2021 р. та на 1088,0 тис. грн. в 2022 р.

2.2. Оцінка фінансового стану ТОВ «Старокостянтинівцукор»

Обґрунтування власної фінансової стратегії підприємства неможливе без діагностики його фінансового стану. Фінансовий стан підприємства – це комплексне інтегроване поняття, зміст якого відображається системою показників, що розкривають рівень забезпечення фінансовими ресурсами і ефективність їх використання у господарському обороті.

Тож, спочатку проведемо аналіз ліквідності балансу, який полягає в порівнянні коштів за активом, згрупованих за рівнем їх ліквідності відповідно до зобов'язань за пасивом, об'єднаних за строками їх погашення і в порядку зростання цих строків. Аналіз ліквідності балансу відображено в таблиці 2.3. Баланс буде абсолютно ліквідним, якщо задовольнятиме такі співвідношення [46]:

$$A_1 > P_1, \quad A_2 > P_2, \quad A_3 > P_3, \quad A_4 < P_4, \quad (2.1)$$

$$2019 \text{ р.} - A_1 > P_1; A_2 < P_2; A_3 > P_3; A_4 < P_4; 2020 \text{ р.} - A_1 > P_1; A_2 > P_2; A_3 > P_3; A_4 < P_4; 2021 \text{ р.} - A_1 > P_1; A_2 > P_2; A_3 > P_3; A_4 < P_4; 2022 \text{ р.} - A_1 > P_1; A_2 > P_2; A_3 > P_3; A_4 < P_4.$$

За даними таблиці 2.3 видно, що баланс досліджуваного підприємства був ліквідним. Так у 2022 році активів, що швидко реалізуються було більше, ніж короткострокових пасивів на суму в 3789,0 тис. грн.

Таблиця 2.3

Аналіз ліквідності балансу ТОВ «Старокостянтинівцукор»

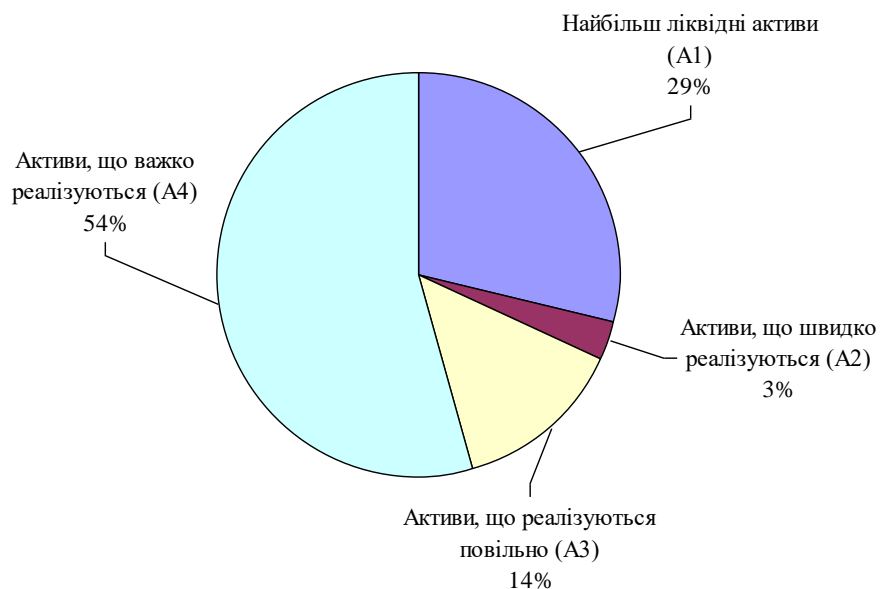
АКТИВ	2019	2020	2021	2022	ПАСИВ	2019	2020	2021	2022	Відхилення (+/-)			
	т.грн.	т.грн.	т.грн.	т.грн.		т.грн.	т.грн.	т.грн.	т.грн.	т.грн.	2019	2020	2021
Найбільш ліквідні активи (A ₁)	475	1599	2756	3866	Негайні пасиви (П ₁)	2039	105	221	77	-1564	1494	2535	3789
Активи, що швидко реалізуються (A ₂)	7061	7162	7497	429	Короткостро-кові пасиви (П ₂)	183	0	84	29	6878	7162	7413	400
Активи, що реалізуються повільно (A ₃)	11771	11774	9360	1819	Довгострокові пасиви (П ₃)	-	-	-	-	11771	11774	9360	1819
Активи, що важко реалізуються (A ₄)	10402	8862	8397	7309	Постійні пасиви (П ₄)	20426	22190	20614	13056	-10024	-13328	-12217	-5747
Баланс	22648	22235	20919	13162	Баланс	22648	22235	20919	13162	-	-	-	-

Аналізуючи склад і структуру активів підприємства за ознакою ліквідності можна зробити наступні висновки, що серед активів за останній рік діяльності ТОВ «Старокостянтинівцукор» значну частку займають активи, що важко реалізуються, до складу яких входять запаси, незавершене виробництво, дебіторська заборгованість за розрахунками та інше.

Як видно з діаграми активи, що швидко реалізуються займають найменшу питому вагу 3,0%. Натомість, найбільш ліквідні активи займають 29%, тобто на підприємстві є необхідна сума готівки, яка за аналізований період збільшилась на 1110,0 тис. грн. і в 2022 році дана сума склала 3866,0 тис. грн.

Така сума є достатньою для задоволення зобов'язань і ТОВ «Старокостянтинівцукор» може задовольнити незначну суму боргів. Така сама ситуація спостерігалась і в 2021 році, тоді на рахунку підприємства було 2756,0 тис. грн., що на 1717,0 тис. грн. більше ніж в 2020 році.

Друге місце в структурі активи, що реалізуються повільно, до складу яких входять необоротні активи.

Рис. 2.3. Частка активів ТОВ «Старокостянтинівцукор» за ступенем ліквідності в загальній структурі за 2022 р.

За аналізований період сума активів, що реалізуються повільно

зменшилась на 5747,0 тис. грн., відповідно й частка цих активів зменшилась. Якщо зрівнювати 2022 рік з 2019 роком, то ця частка зменшилась на 65,8%. Значну частку в загальній структурі за 2022 рік займають найбільш ліквідні активи 29,4%. За аналізований період з 2022 по 2019рр. дана частка зменшилась на 31,5%.

Дана тенденція, що склалася на підприємстві ТОВ «Старокостянтинівцукор» з переваженням важколіквідних ліквідних активів не є позитивною. Для перетворення даного виду активів необхідно досить тривалий період часу, щоб розрахуватися зі своїми зобов'язаннями, що в свою чергу погіршує платіжну дисципліну підприємства.

Також нарощення значних матеріальних запасів в діяльності товариства може викликати значні невиправдані витрати на їх збереження та реалізацію, що вплине на фінансовий результат діяльності ТОВ «Старокостянтинівцукор».

Аналіз ліквідності балансу полягає в порівнянні коштів з активу, згрупованих за рівнем їхньої ліквідності, із зобов'язаннями за пасивом, об'єднаними за строками їх погашенні в порядку зростання цих строків.

Провівши аналіз структури зобов'язань підприємства за терміновістю оплати можна сказати, що за останній 2022 рік найбільшу питому вагу займали постійні пасиви до складу яких входить власний капітал і доходи майбутніх періодів і становлять 41,51%. Після постійних пасивів значну частку займають короткострокові пасиви – 39,32% та найбільш термінові пасиви – 16,9%. Найменшу питому вагу мають довгострокові зобов'язання 2,27%.

Для більшої наглядності зобразимо структуру пасивів за терміном погашення в 2009 році за допомогою діаграми, зображеної на рисунку 2.4.

Рис. 2.4. Частка пасивів за терміновістю оплати ТОВ «Старокостянтинівцукор» в загальній структурі за 2022 рік

Якщо порівнювати 2022 рік діяльності ТОВ «Старокостянтинівцукор» з попередніми роками, то питома вага постійних пасивів до яких входять власні кошти та доходи майбутніх періодів зменшилась на 95,7 п.п., за рахунок збільшення власного капіталу. Так і за попередні роки значну частку займали постійні пасиви. Протягом аналізованого періоду зменшилась доля найбільш термінових пасивів, що містять поточну заборгованість, на 31,5%. Аналізуючи всю структуру пасивів спостерігається скорочення зобов'язань підприємства ТОВ «Старокостянтинівцукор».

Наступним кроком є аналіз ліквідності підприємства, для цього проводять розрахунок основних показників ліквідності, які застосовують для оцінки можливостей підприємства виконувати свої короткострокові зобов'язання. Дані розрахунки зведемо у таблиці 2.4 для подальшого аналізу.

Таблиця 2.4

Оцінка ліквідності ТОВ «Старокостянтинівцукор»

Вид реальних активів	2019	2020	2021	2022	Відхилення (+/-)				Нормативне значення
					2020р. від 2019р.	2021р. від 2020р.	2022р. від 2021р.	2022р. від 2019р.	
Коефіцієнт загальної ліквідності	8,69	195,57	64,30	57,68	186,88	-131,27	-6,63	48,99	1,5-2,5; збільшення
Коефіцієнт швидкої (термінової) ліквідності	3,39	83,44	33,62	40,52	80,05	-49,82	6,90	37,13	0,7-0,85; збільшення
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,21	15,23	9,04	36,47	15,01	-6,19	27,44	36,26	0,2-0,25; збільшення

Коефіцієнти ліквідності зведені у таблицю 2.4. Аналізуючи ліквідність підприємства, видно, що загальний коефіцієнт ліквідності перевищує співвідношення 1:1, звідси висновок: ТОВ «Старокостянтинівцукор» має значний обсяг оборотних коштів, які сформувалися завдяки власним джерелам.

Проаналізувавши показники приведені в таблиці 2.4, можна побачити, що коефіцієнт швидкої ліквідності на кінець 2020 року збільшився у порівнянні з попереднім 2019 роком на 80,05 одиниць і становить 83,44, тобто вище нормативного значення в 0,7-0,85 одиниці, в 2021 р. він зменшився в порівнянні з 2020 р. на 49,94 одиницю і склав 33,50 одиниць та вже в 2022 р. він знову зріс на 6,9 п.п. та склав 40,52. Коефіцієнт абсолютної ліквідності на кінець 2020 року вище рівня норми 0,2-0,25 і становив 15,23, в 2021 рр. абсолютна ліквідність підприємства становила 9,04%, та в 2022 р. даний показник збільшився на 27,44 п.п. і вже становить 36,47%, що свідчить про можливість підприємства одночасно погашати всі свої борги, адже мало ймовірно, щоб усі кредитори підприємства водночас поставили йому свої боргові вимоги.

Для визначення ліквідності балансу необхідно порівняти підсумки за кожною групою активу і пасиву балансу. Баланс буде абсолютно ліквідним, якщо задовольнятиме такі умови: найбільш ліквідні активи перевищують негайні пасиви або дорівнюють їм; активи, що швидко реалізуються, дорівнюють короткостроковим пасивам або більші за них; активи, що реалізуються повільно, дорівнюють довгостроковим пасивам або більші за них; активи, що важко реалізуються, менші ніж постійні пасиви. Ліквідність підприємства не тотожна його платоспроможності. Платоспроможність підприємства може змінюватися: через несвоєчасне погашення дебіторської заборгованості підприємству воно може стати неплатоспроможним, оскільки настав час платити кредиторам, а на розрахунковому рахунку немає достатньо грошових ресурсів для погашення цієї заборгованості. Тому треба, щоб ліквідних коштів вистачало для погашення необхідних платежів.

Одним із повсякденних завдань фінансової служби підприємства є забезпечення повної платіжної готовності, зниження якої часто спричиняє

значні непродуктивні витрати підприємства у вигляді пені за прострочення платежів. Для оцінки платоспроможності підприємства складемо платіжний баланс (календар) у таблиці 2.5.

Таблиця 2.5

Платіжний баланс (календар) ТОВ «Старокостянтинівцукор»

АКТИВ	2019	2020	2021	2022	ПАСИВ	2019	2020	2021	2022
	т.грн.	т.грн.	т.грн.	т.грн.		т.грн.	т.грн.	т.грн.	т.грн.
Наявні кошти для покриття заборгованості					Негайні та інші платежі				
Грошові кошти та їх еквіваленти	96	1039	2756	3866	Заборгованість за кредитами				
Розрахунки з дебіторами	7061	7056	7297	261	Кредиторська заборгованість	2222	105	305	106
Усього	7157	8095	10053	4127	Усього	2222	105	305	106
Сальдо					Сальдо	4935	7990	9748	4021
Баланс	7157	8095	10053	4127	Баланс	7157	8095	10053	4127

З аналізу платіжного балансу, можна зробити висновок, що підприємство є платоспроможним за досліджуваній період, сальдо за останні чотири роки знаходиться в пасиві платіжного балансу.

Таким чином, ТОВ «Старокостянтинівцукор», за 2019 – 2022 рр. підприємство було повністю платоспроможним. Тому, слід зазначити, що вся повнота професіоналізму управлінців підприємства виявляється в тому, щоб на поточних рахунках і в касі грошей було достатньо для виконання поточних платежів, а решта їх була вкладена в матеріальні та інші ліквідні активи.

На підприємстві ТОВ «Старокостянтинівцукор» не вистачає швидко ліквідних активів для покриття середньострокових зобов'язань. Позитивним є те, що дана нестача з роками мала тенденцію до зменшення, в цілому в 2022 році скоротилась на 7068,0 тис. грн., порівняно з 2021 роком, у зв'язку з зі зменшенням банківських кредитів та кредиторської заборгованості. Товариство в змозі повністю покрити активами, що повільно реалізуються свої довгострокові зобов'язання, адже сума даної заборгованості на підприємстві є незначною.

З метою визначення чи є ТОВ «Старокостянтинівцукор» абсолютно ліквідним чи ні, перевіримо виконання вимог абсолютної ліквідності на основі нерівностей. Виконання перших трьох нерівностей свідчить про те, що поточні активи перевищують зовнішні зобов'язання підприємства. Економічний зміст

останньої нерівності полягає в тому, що у підприємства наявний власний оборотний капітал і відповідно дотримуються мінімальні умови фінансової стійкості. Але на жаль умови абсолютної ліквідності не виконуються протягом всього аналізованого періоду через невиконання перших двох нерівностей, тобто у підприємства не вистачає найбільш ліквідних активів (грошових коштів) для погашення термінових зобов'язань, також невиконання даної умови вказує на те, що фактична ліквідність балансу відрізняється від абсолютної, та активів, що швидко реалізуються, що говорить про відсутність перспективної ліквідності.

Таблиця 2.6

Аналіз показників ліквідності ТОВ «Старокостянтинівцукор»

Показники	2019	2020	2021	2022	Відхилення (+/-)				Темп зростання, %			
	т. грн.	т. грн.	т. грн.	т. грн.	2020р.	2021р.	2022р.	2022р.	2020р.	2021р.	2022р.	2022р.
					від 2019р.	від 2020р.	від 2021р.	від 2019р.	від 2019р.	від 2020р.	від 2021р.	від 2019р.
Грошові кошти, тис. грн.	96	1039	2756	3866	943,0	1717,0	1110,0	3770,0	1082,3	265,3	140,3	4027,1
Дебіторська заборгованість, тис. грн.	7061	7056	7297	261	-5,0	241,0	-7036,0	-6800,0	99,9	103,4	3,6	3,7
Запаси і затрати, тис. грн.	332	247	191	280	-85,0	-56,0	89,0	-52,0	74,4	77,3	146,6	84,3
Поточні зобов'язання, тис. грн.	2222	105	305	106	-2117,0	200,0	-199,0	-2116,0	4,7	290,5	34,8	4,8
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,043	9,895	9,036	36,472	9,852	-0,859	27,436	36,428	-	-	-	-
Коефіцієнт миттєвої ліквідності	3,221	77,095	32,961	38,934	73,874	-44,135	5,973	35,713	-	-	-	-
Коефіцієнт загальної ліквідності	0,149	2,352	0,626	2,642	2,203	-1,726	2,015	2,492	-	-	-	-

Поряд з абсолютними показниками для оцінювання ліквідності підприємства розраховують такі відносні показники: коефіцієнт поточної ліквідності, коефіцієнт швидкої ліквідності і коефіцієнт абсолютної ліквідності. Ці показники являють інтерес не лише для керівництва підприємства, а й для зовнішніх суб'єктів аналізу: коефіцієнт абсолютної ліквідності являє інтерес для постачальників сировини і матеріалів, коефіцієнт швидкої ліквідності – для банків, коефіцієнт поточної ліквідності – для покупців, власників акцій,

інвесторів.

Отже, провівши аналіз ліквідності підприємства ТОВ «Старокостянтинівцукор» за 2019-2022 рр. можна сказати, що ситуація, яка склалась на підприємстві в цілому є задовільною.

Згідно таблиці 2.6 можна зробити висновки про те, що дані показники мають чітку тенденцію до зменшення, що має негативне значення та свідчить про «неліквідний» стан ТОВ «Старокостянтинівцукор».

Здійснюючи аналіз ліквідності виявилось, що підприємство ТОВ «Старокостянтинівцукор» не є абсолютно ліквідним через невиконання перших двох нерівностей. Підприємству не вистачає високо та швидко ліквідних активів для погашення короткострокових зобов'язань. На підприємстві переважають активи, що важко реалізуються 54,0% (запаси, незавершене виробництво, дебіторська заборгованість). Серед пасивів за терміновістю оплати – постійні пасиви – 99,0% (власний капітал). Досліджувані коефіцієнти знаходяться в межах нормативних значень, крім коефіцієнта абсолютної ліквідності, значення якого є досить низьким. Причинами даної тенденції може бути низька щоденна потреба підприємства в грошових коштах.

Таблиця 2.7

Аналіз динаміки коефіцієнту фінансової стійкості та коефіцієнту співвідношення залучених і власних коштів ТОВ «Старокостянтинівцукор»

Показники	2019	2020	2021	2022	Відхилення (+/-)				Темп зростання, %			
					2020р. від 2019р.	2021р. від 2020р.	2022р. від 2021р.	2022р. від 2019р.	2020р. від 2019р.	2021р. від 2020р.	2022р. від 2021р.	2022р. від 2019р.
Власні кошти, тис. грн.	20426	22190	20614	13056	1764,0	-1576,0	-7558,0	-7370,0	108,6	92,9	63,3	63,9
Позичені кошти, тис. грн.	2222	105	305	106	-2117,0	200,0	-199,0	-2116,0	4,7	290,5	34,8	4,8
Коефіцієнт фінансової стійкості	9,19	211,33	67,59	123,17	202,14	-143,75	55,58	113,98	-	-	-	-
Коефіцієнт співвідношення позичених і власних коштів	0,11	0,005	0,01	0,01	-0,10	0,005	-0,01	-0,10	-	-	-	-

Далі, розрахуємо показники, які заслуговують на увагу з боку економічного аналізу, а саме: коефіцієнт фінансової стійкості та коефіцієнт

співвідношення залучених і власних коштів. Показник фінансової стійкості підприємства, згідно таблиці 2.7, відповідає нормативному значенню.

Можемо також побачити, що він значно коливається, так в 2019 р. він склав 9,19% та в 2020 р. він зростає до показника 211,33%. В 2021 р. він вже зменшується на 143,75 п.п. і становить 67,59 %, та вже в 2022 р. знову збільшується на 55,58 п.п. і складає 123,17%. Те ж саме відбувається і коефіцієнтом співвідношення залучених і власних коштів, в 2019 р. він склав 0,11% та в 2022 р. він зменшився 0,10 п.п. та становить 0,01%.

Наступним важливим показником, що характеризує фінансову стійкість підприємства, є показник автономії, який показує наскільки підприємство незалежно від позикового капіталу.

З таблиці 2.8, помітно, що доля власних коштів у загальній сумі джерел коштів досить висока і на кінець 2019 року вона становила 0,901%, в 2020 р. – 1,00%, в 2021 р. – 0,99% та в 2022 р. – 0,99%, помітна незначна тенденція коливання та стабільності.

Взагалі отримані дані свідчать про високу ступінь незалежності підприємства від зовнішнього фінансування.

Таблиця 2.8

Аналіз динаміки показника автономії ТОВ «Старокостянтинівцукор»

Показники	2019	2020	2021	2022	Відхилення (+/-)				Темп зростання, %			
					2020р. від 2019р.	2021р. від 2020р.	2022р. від 2021р.	2022р. від 2019р.	2020р. від 2019р.	2021р. від 2020р.	2022р. від 2021р.	2022р. від 2019р.
Власні кошти, тис. грн.	20426	22190	20614	13056	1764,0	-1576,0	-7558,0	-7370,0	108,6	92,9	63,3	63,9
Загальна сума джерел коштів, тис. грн.	22648	22235	20919	13162	-413,0	-1316,0	-7757,0	-9486,0	98,2	94,1	62,9	58,1
Коефіцієнт автономії	0,90	1,00	0,99	0,99	0,10	-0,01	0,01	0,09	-	-	-	-

Однією з основних характеристик фінансового стану підприємства є його фінансова стійкість, економічним змістом якої є забезпеченість запасів підприємства стійкими джерелами їх формування.

Проведемо розрахунок абсолютних показників забезпеченості запасів джерелами їх формування і визначимо тип фінансової стійкості ТОВ

«Старокостянтинівцукор» в таблиці 2.9.

Таблиця 2.10

Абсолютні показники оцінки фінансової стійкості ТОВ

«Старокостянтинівцукор»

№ п.п.	Вид реальних активів	2019	2020	2021	2022	Відхилення (+/-)				Темп зростання, %			
						2020р. від 2019р.	2021р. від 2020р.	2022р. від 2021р.	2022р. від 2019р.	2020р. від 2019р.	2021р. від 2020р.	2022р. від 2021р.	2022р. від 2019р.
1	Власний капітал	20426	22130	20614	13056	1704,0	-1516,0	-7558,0	-7370,0	108,3	93,1	63,3	63,9
2	Довгострокові кредити	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3	Необоротні активи	10402	8862	8397	7309	-1540,0	-465,0	-1088,0	-3093,0	85,2	94,8	87,0	70,3
4	ВОК (р.1-р.3)	10024	13268	12217	5747	3244,0	-1051,0	-6470,0	-4277,0	132,4	92,1	47,0	57,3
5	Наявність ВОК довгострокових кредитів (р.5+р.3)	10402	8862	8397	7309	-1540,0	-465,0	-1088,0	-3093,0	85,2	94,8	87,0	70,3
6	Короткострокові кредити	2222	105	305	106	-2117,0	200,0	-199,0	-2116,0	4,7	290,5	34,8	4,8
7	Загальний розмір основних джерел покриття (р.5+р.6)	12624	8967	8702	7415	-3657,0	-265,0	-1287,0	-5209,0	71,0	97,0	85,2	58,7
8	Запаси	332	247	191	280	-85,0	-56,0	89,0	-52,0	74,4	77,3	146,6	84,3
9	Надлишок (+) або нестача (-) ВОК (р.4-р.8)	9692	13021	12026	5467	3329,0	-995,0	-6559,0	-4225,0	134,3	92,4	45,5	56,4
10	Надлишок (+) або нестача (-) ВОК і ДК (р.6-р.9)	-7470	-12916	-11721	-5361	-5446,0	1195,0	6360,0	2109,0	172,9	90,7	45,7	71,8
11	Надлишок (+) або нестача (-) основних джерел покриття (р.7-р.8)	12292	8720	8511	7135	-3572,0	-209,0	-1376,0	-5157,0	70,9	97,6	83,8	58,0
12	Тип фінансової стійкості	Абсолютний	Абсолютний	Абсолютний	Абсолютний	-	-	-	-	-	-	-	-
13	Запас стійкості фінансового стану, днів р.11х360/чиста виручка від реалізації	307,88	446,23	1141,56	594,17	138,3	695,3	-547,4	286,3	144,9	255,8	52,0	193,0
14	Надлишок (+) або нестача (-) коштів на 1 грн. запасів (р.11/р.8) грн.	37,02	35,30	44,56	25,48	-1,7	9,3	-19,1	-11,5	95,4	126,2	57,2	68,8

З даних таблиці 2.9 видно, що ВОК станом на кінець 2020 року було в сумі 13268,0 тис. грн., в 2021 р. ця сума зменшилась до 12217,0 тис. грн., а це на 1051,0 тис. грн. менше, та в 2022 р. вона скоротилась до 5747,0 тис. грн. Зменшення відбулось на 6470,0 тис. грн. в порівнянні до 2021 р. та на 4277,0 тис. грн. до 2019

р.

Сума запасів збільшилась на 89,0 тис. грн. в 2022 р. до 2021 р. Співставляючи суму ВОК та запасів можна дійти висновку, що з 2021 року ВОК не вистачало на покриття запасів.

В 2021 році зменшилась сума власного капіталу і за рахунок цього наявність власних обігових коштів також зменшилась до 12217,0 тис, грн., тобто їх було більше ніж запасів (191,0 тис. грн.).

В 2022 р. сума власного капіталу також значно перевищувала вартість необоротних активів, завдяки йому наявність ВОК більше ніж у 5 раз перевищувала запаси. Підприємство зі всі 4 роки мало абсолютний тип фінансової стійкості.

Запас стійкості фінансового стану у 2021 році становив 1142 днів, а у 2022 році зменшився до 594 дні. Надлишок основних джерел покриття становив у 2021 та 2022 рр. відповідно 8511,0 тис. грн. і 7135,0 тис. грн.

Таблиця 2.11

**Динаміка відносних показників фінансової стійкості ТОВ
«Старокостянтинівцукор»**

Вид реальних активів	2019	2020	2021	2022	Відхилення (+/-)				Нормативне значення
					2020р. від 2019р.	2021р. від 2020р.	2022р. від 2021р.	2022р. від 2019р.	
	т.грн.	т.грн.	т.грн.	т.грн.					
ВОК (Робочий капітал), тис. грн.	10402	8862	8397	7309	-1540,0	-465,0	-1088,0	-3093,0	збільшення
Коефіцієнт забезпечення оборотних активів власними коштами	0,85	0,67	0,68	1,25	-0,18	0,01	0,57	0,40	>0,1
Маневреність робочого капіталу	0,47	0,35	0,17	0,27	-0,12	-0,18	0,10	-0,20	зменшення
Маневреність власних обігових коштів	0,49	0,59	0,58	0,44	0,10	-0,01	-0,14	-0,05	збільшення
Коефіцієнт забезпечення власними оборотними коштами	0,82	0,99	0,98	0,98	0,17	-0,02	0,01	0,16	0,3-0,5
Коефіцієнт покриття запасів	30,74	53,72	64,40	20,63	22,97	10,69	-43,77	-10,12	зменшення
Коефіцієнт фінансової незалежності	0,90	1,00	0,99	0,99	0,09	-0,01	0,01	0,09	>0,5
Коефіцієнт фінансової залежності	1,11	1,00	0,99	0,99	-0,11	-0,01	0,01	-0,12	>0,5
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,49	0,60	0,59	0,44	0,11	-0,01	-0,15	-0,05	0,5
Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	0,90	1,00	1,00	0,99	0,10	0,00	0,00	0,09	>0,5
Коефіцієнт фінансової стабільності (фінансування)	9,19	210,76	67,59	123,17	201,57	-143,18	55,58	113,98	0,85-0,9

Далі проведемо оцінку фінансової стійкості ТОВ «Старокостянтинівцукор» що представлені в таблиці 2.11, з якої видно, що фінансова стійкість характеризується абсолютними і відносними показниками.

Таблиця 2.12

Оцінка ділової активності ТОВ «Старокостянтинівцукор»

Показники	2019	2020	2021	2022	Відхилення (+/-)			
					2020р. від 2019р.	2021р. від 2020р.	2022р. від 2021р.	2022р. від 2019р.
1. Коефіцієнт загальної оборотності активів	0,6	0,3	0,1	0,2	-0,3	-0,2	0,1	-0,4
2. Коефіцієнт оборотності запасів	1,2	0,5	0,2	0,5	-0,6	-0,3	0,3	-0,7
3. Строк обороту запасів	311,0	664,6	1760,7	775,7	353,6	1096,1	-985,0	464,7
4. Коефіцієнт оборотності загальної суми дебіторської заборгованості	-	66,4	13,0	16,6	66,4	-53,3	3,5	16,6
5. Строк обороту загальної суми дебіторської заборгованості	-	5,5	28,0	22,0	5,5	22,5	-6,0	22,0
6. Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості по товарних операціях	-	-	-	35,0	-	-	35,0	35,0
7. Строк обороту дебіторської заборгованості по товарних операціях	-	-	-	10,4	-	-	10,4	10,4
8. Коефіцієнт оборотності загальної суми кредиторської заборгованості	6,5	67,0	12,1	56,1	60,5	-54,9	44,0	49,7
9. Строк обороту загальної суми кредиторської заборгованості	56,4	5,4	30,1	6,5	-51,0	24,6	-23,6	-49,9
10. Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості по товарних операціях	6,5	6,0	16,5	29,0	-0,4	10,4	12,5	22,5
11. Строк обороту кредиторської заборгованості по товарних операціях	56,4	60,4	22,2	12,6	3,9	-38,2	-9,6	-43,8
12. Тривалість операційного циклу	311,0	664,6	1760,7	786,1	353,6	1096,1	-974,6	475,2
13. Тривалість фінансового циклу	112,9	71,3	80,2	41,1	-41,5	8,9	-39,1	-71,7

Розрахунок коефіцієнтів фінансової стійкості показав, що зменшення суми робочого капіталу у 2022 рр. в порівнянні з 2019 р. призвело і до погіршення деяких показників. Зокрема, коефіцієнт з забезпечення оборотних активів власними коштами збільшився з 0,85 до 1,25 од. Проте погіршилась маневреність робочого капіталу з 0,47 до 0,17 од.

Натомість позитивна динаміка спостерігається за показниками коефіцієнта забезпечення власними обіговими коштами (з 0,82 од. у 2019 р. до 0,98 од. у 2022

р.), що свідчить про раціональну політику у фінансуванні запасів підприємства.

Коефіцієнт фінансової залежності зменшився від 1,11 до 0,99 од. Коефіцієнт концентрації позикового капіталу збільшився з 0,90 од. за 2019 р. до 0,99 од. в 2022 р. але перевищує нормативне значення при нормі в 0,5.

Коефіцієнт фінансової стабільності (фінансування) збільшився протягом досліджуваного періоду з 9,19 до 123,17 од., але відповідаючи оптимальному значенню, що більше від 1. Оскільки підприємство не використовує довгострокові кредити, показник левереджу дорівнював <2.

Загалом, абсолютний тип фінансової стійкості підприємства та відносні показники стійкості говорять про оптимальність у виборі політики підтримки платоспроможності та ліквідності підприємства, це говорить про, що підприємство було збитковим та не рентабельним.

Далі проаналізуємо показники рентабельності на ТОВ «Старокостянтинівцукор» в таблиці 2.13.

Таблиця 2.13

Аналіз показників рентабельності ТОВ «Старокостянтинівцукор»

№ п.п.	Індикатори	2019	2020	2021	2022	Відхилення (+/-)			
						2020р. від 2019р.	2021р. від 2020р.	2022р. від 2021р.	2022р. від 2019р.
1	Рентабельність власного капіталу	32,5	-104,3	6,8	-8,8	-136,8	111,1	-15,6	-41,3
2	Рентабельність господарської діяльності	0,6	-0,4	-32,2	-51,3	-0,9	-31,9	-19,1	-51,9
3	Рентабельність основної діяльності	0,6	-0,4	-52,4	-194,5	-1,0	-52,0	-142,1	-195,1
4	Рентабельність від звичайної діяльності	0,5	23,7	-30,2	-49,9	23,3	-53,9	-19,7	-50,4
5	Рентабельність підприємства	0,5	23,7	-30,2	-49,9	23,3	-53,9	-19,7	-50,4
6	Валова рентабельність виручки від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	3,1	-1,0	14,8	-11,4	-4,0	15,7	-26,1	-14,4
7	Чиста рентабельність виручки від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	0,5	24,2	-56,5	-174,8	23,7	-80,7	-118,3	-175,3

З проведеного аналізу в таблиці 2.13 можна зробити висновки, усі

показники рентабельності мають від'ємне значення. Основним з показників рентабельності є чиста рентабельність виручки від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), яка в 2019 році складала 0,5%, а в 2022 році склало -173,8%.

2.3. Оцінка динаміки та структури грошових потоків ТОВ «Старокостянтинівцукор»

Основна мета аналізу грошових потоків полягає у виявленні причин дефіциту або надлишку грошових коштів, визначенні джерел їх надходження та напрямків витрачання для контролю за поточною ліквідністю і платоспроможністю підприємства. Тому, згідно вищевказаного проведемо аналіз руху грошових коштів в таблиці 2.14.

З проведеного аналізу помітно, що в основному підприємство фінансується за власний рахунок. Так можемо побачити, що щороку основний дохід підприємства зменшується. Що стосується загальних змін грошових коштів, то можна зробити висновок, що за всі чотири роки цей показник був позитивним та можна побачити динаміку зростання. Так в 2019 р. показник склав 39,0 тис. грн., в 2020 р. він зменшився на 92,0 тис. грн. але в 2021 р. зріс на 134,0 тис. грн. і становить 81,0 тис. Далі проведемо аналіз динаміки і структури доходів та витрат з метою уявлення резервів виробництва (табл.2.15). Як видно з таблиці 2.15 доходи ТОВ «Старокостянтинівцукор» мають стабільну динаміку і структуру, та мають тенденцію до зростання. Так в порівнянні 2020 – 2019 рр. вони зменшились на 17,0 тис. грн., але в 2021 – 2020 рр. зросли на 831,0 тис. грн., а при порівнянні 2022 до 2021 рр. ще на 2691,0 тис. грн., та в загальному при порівнянні 2022 до 2019 рр. ріст відбувся на 3505,0 тис. грн. Витрати скорочуються, так в 2020 р. зменшення відбулось на 6246,0 тис. грн., в 2021 р. вони зросли на 501,0 тис. грн., але в загальному зменшення відбулось на 3088,0 тис. грн. Не змінюється структура і склад доходів, за досліджувані роки доходи формувались за рахунок виручки від реалізації і частка яких постійно зростає,

так в 2019 р. відсоток був 60,38 % та в 2022р. структура доходу формувалась на 91,77 % за рахунок виручки від реалізації.

Таблиця 2.14

Аналіз руху грошових коштів на ТОВ «Старокостянтинівцукор»

Показники	2019	2020	2021	2022	Відхилення (+/-)				Темп зростання, %			
					2020-2019	2021-2020	2022-2021	2022-2019	2020-2019	2021-2020	2022-2021	2022-2019
I. Операційна діяльність												
I.1. Надходження:												
Чистий дохід від реалізації продукції, робіт, послуг	11359	12646	12282	13294	1287,0	-364,0	1012,0	1935,0	111,3	97,1	108,2	117,0
Аванси отримані	204	133	257		-71,0	124,0	-257,0	-204,0	65,2	193,2	0,0	0,0
Цільове фінансування (гранти)	1345	1121	1045	999	-224,0	-76,0	-46,0	-346,0	83,3	93,2	95,6	74,3
Інші	5849	6325		1623	476,0	-6325,0	1623,0	-4226,0	108,1	-	-	27,7
Всього	18757	20225	13584	15916	1468,0	-6641,0	2332,0	-2841,0	107,8	67,2	117,2	84,9
I.2. Витрати												
По розрахунках з постачальниками	5662	5833	5815	5514	171,0	-18,0	-301,0	-148,0	103,0	99,7	94,8	97,4
Аванси видані	21				-21,0	-		-21,0	-	-	-	-
По розрахунках з бюджетом	3172	3452	3430	5130	280,0	-22,0	1700,0	1958,0	108,8	99,4	149,6	161,7
По розрахунках з оплати праці	3753	4087	3960	4202	334,0	-127,0	242,0	449,0	108,9	96,9	106,1	112,0
Інші	6004	6632	133	197	628,0	-6499,0	64,0	-5807,0	110,5	2,0	148,1	3,3
Всього	18612	20004	13338	15043	1392,0	-6666,0	1705,0	-3569,0	107,5	66,7	112,8	80,8
Чистий рух коштів від операційної діяльності	145	221	246	873	76,0	25,0	627,0	728,0	152,4	111,3	354,9	602,1
II. Інвестиційна діяльність												
2.1. Надходження:	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2.2. Витрати	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Придбання фінансових інвестицій	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Необоротних активів	109	111	289	776	2,0	178,0	487,0	667,0	101,8	260,4	268,5	711,9
Майнових комплексів	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Інші платежі	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Всього	109	111	289	776	2,0	178,0	487,0	667,0	101,8	260,4	268,5	711,9
Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності	-109	-111	-289	-776	-2,0	-178,0	-487,0	-667,0	101,8	260,4	268,5	711,9
III. Фінансова діяльність												
3.1. Надходження:	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3.2. Витрати	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Погашення позик	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Сплата дивідендів	4	4	10	16	0,0	6,0	6,0	12,0	100,0	250,0	160,0	400,0
Інші	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Всього	4	4	10	16	0,0	6,0	6,0	12,0	100,0	250,0	160,0	400,0
Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності	-4	-4	-10	-16	0,0	-6,0	-6,0	-12,0	100,0	250,0	160,0	400,0
Чистий рух коштів за звітний період	32	106	-53	81	74,0	-159,0	134,0	49,0	331,3	-50,0	-152,8	253,1
Грошові кошти на початок періоду	35	67	106	53	32,0	39,0	-53,0	18,0	191,4	158,2	50,0	151,4
Грошові кошти на кінець періоду	67	106	53	134	39,0	-53,0	81,0	67,0	158,2	50,0	252,8	200,0

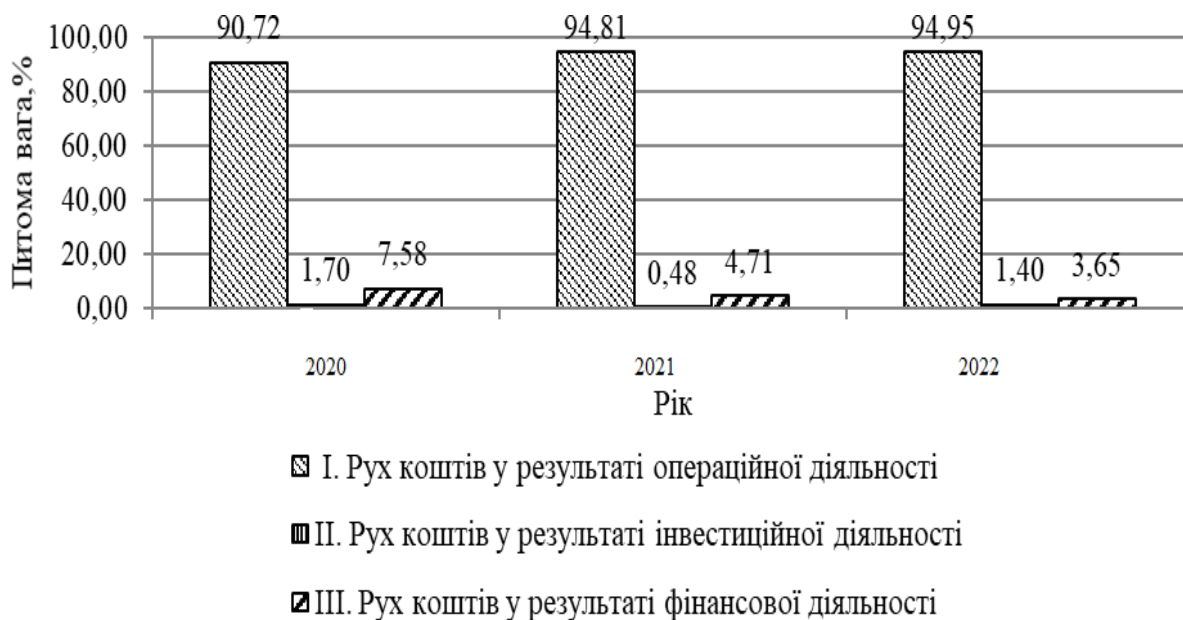
Структура витрат за досліджуваний період, також змінюється.

Збільшується частка собівартості реалізованої продукції на 19,8 п.п. в 2020 р., на 1,3 п.п. в 2021 р. та на 6,8 п.п. в 2022р.

Таблиця 2.15

Аналіз динаміки і структури доходів та витрат по ТОВ «Старокостянтинівцукор»

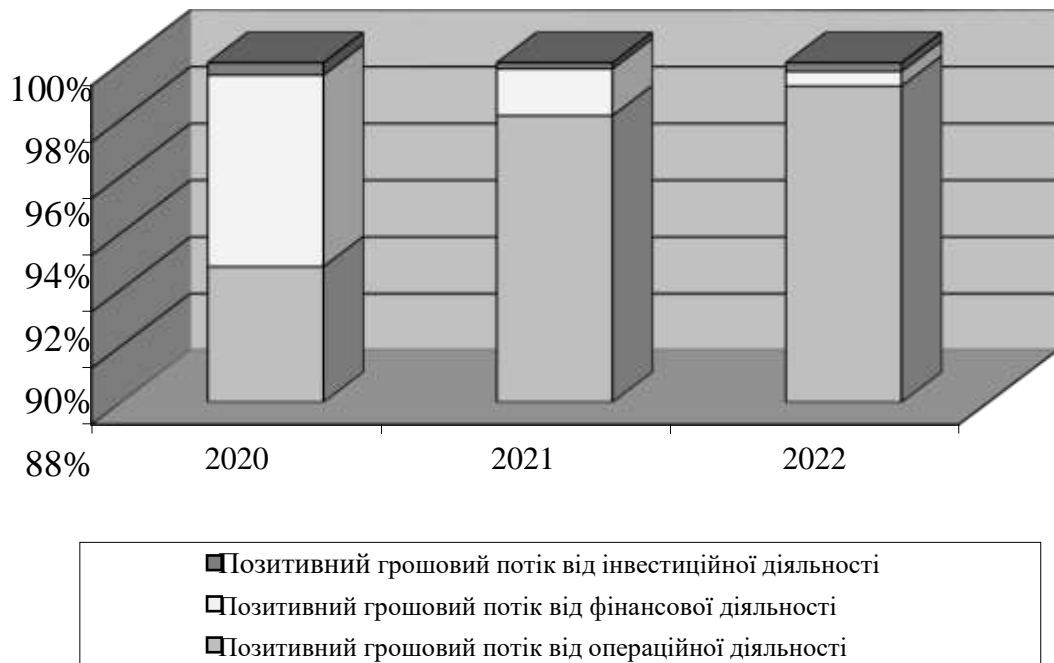
Показник	2019		2020		2021		2022		Відхилення (+/-)				Темп зростання, %				Структурне відхилення, п.п.			
	т. грн.	%	т. грн.	%	т. грн.	%	т. грн.	%	2020-2019	2021-2020	2022-2021	2022-2019	2020-2019	2021-2020	2022-2021	2022-2019	2020-2019	2021-2020	2022-2021	2022-2019
Доход (виручка) від реалізації продукції	11902	60,38	11885	87,93	12716	90,68	15407	91,77	-17,00	831,00	2691,00	3505,00	99,9	107,0	121,2	129,4	27,55	2,75	1,09	31,39
Інші операційні доходи	7785	39,49	1577	11,67	1223	8,72	1227	7,31	-6208,00	-354,00	4,00	-6558,00	20,3	77,6	100,3	15,8	-27,83	-2,95	-1,41	-32,19
Доходи від участі в капіталі																				
Інші фінансові доходи																				
Інші доходи	25	0,13	54	0,40	84	0,60	155	0,92	29,00	30,00	71,00	130,00	216,0	155,6	184,5	620,0	0,27	0,20	0,32	0,80
Всього доходів	19712	100	13516	100	14023	100,0	16789	100	-6196,00	507,00	2766,00	-2923,00	68,6	103,8	119,7	85,2	-	-	-	-
Податок на додану вартість	186	0,94	151	1,12	-	-	-	-	-35,00	-151,00	-	-186,00	81,2	0,0	-	-	0,18	-1,12	0,00	-0,94
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	7003	35,58	7441	55,37	7898	56,66	10535	63,48	438,00	457,00	2637,00	3532,00	106,3	106,1	133,4	150,4	19,79	1,29	6,82	27,90
Інші операційні витрати	8146	41,38	1570	11,68	1396	10,01	1264	7,62	-6576,00	-174,00	-132,00	-6882,00	19,3	88,9	90,5	15,5	-29,70	-1,67	-2,40	-33,77
Адміністративні витрати	1278	6,49	1304	9,70	1520	10,90	1555	9,37	26,00	216,00	35,00	277,00	102,0	116,6	102,3	121,7	3,21	1,20	-1,53	2,88
Витрати на збут	2946	14,97	2899	21,57	3050	21,88	3133	18,88	-47,00	151,00	83,00	187,00	98,4	105,2	102,7	106,3	6,61	0,31	-3,00	3,91
Фінансові витрати																				
Податок на прибуток	126	0,64	74	0,55	76	0,55	110	0,66	-52,00	2,00	34,00	-16,00	58,7	102,7	144,7	87,3	-0,09	-0,01	0,12	0,02
Всього витрат	19685	100	13439	100	13940	100	16597	100	-6246,00	501,00	2657,00	-3088,00	68,3	103,7	119,1	84,3	-	-	-	-

Рис. 2.5. Динаміка структури вихідних грошових потоків ТОВ «Старокостянтинівцукор»

На рис. представлено за 2020-2022 рр. динаміку структури від'ємного грошового потоку. Проведемо аналіз динаміки та структури вхідних та вихідних грошових потоків ТОВ «Старокостянтинівцукор» за період 2020–2022 рр. (рис. 2.8 та 2.9 відповідно). Аналізуючи дані, представлені на рисунку 2.8 варто зазначити, що протягом аналізованого періоду структура позитивних грошових потоків в розрізі видів діяльності ТОВ «Старокостянтинівцукор» була нерівномірною. Так, в 2020 році в структурі надходжень підприємства найбільшу частку займали надходження від операційної діяльності, а саме 92,81%. У 2021 році підприємство отримало грошові надходження від інвестиційної діяльності – частка знизилась з 0,44% до 0,22%.

Аналізуючи структуру грошових надходжень ТОВ «Старокостянтинівцукор» в 2021 році варто зазначити, що найбільшу питому вагу продовжують займати надходження від операційної діяльності – 99,18%, зменшились надходження від фінансової діяльності – 0,51% всіх надходжень та надходження від інвестиційної діяльності зросли, їх частка зросла на 0,09 п.п. до 0,31%.

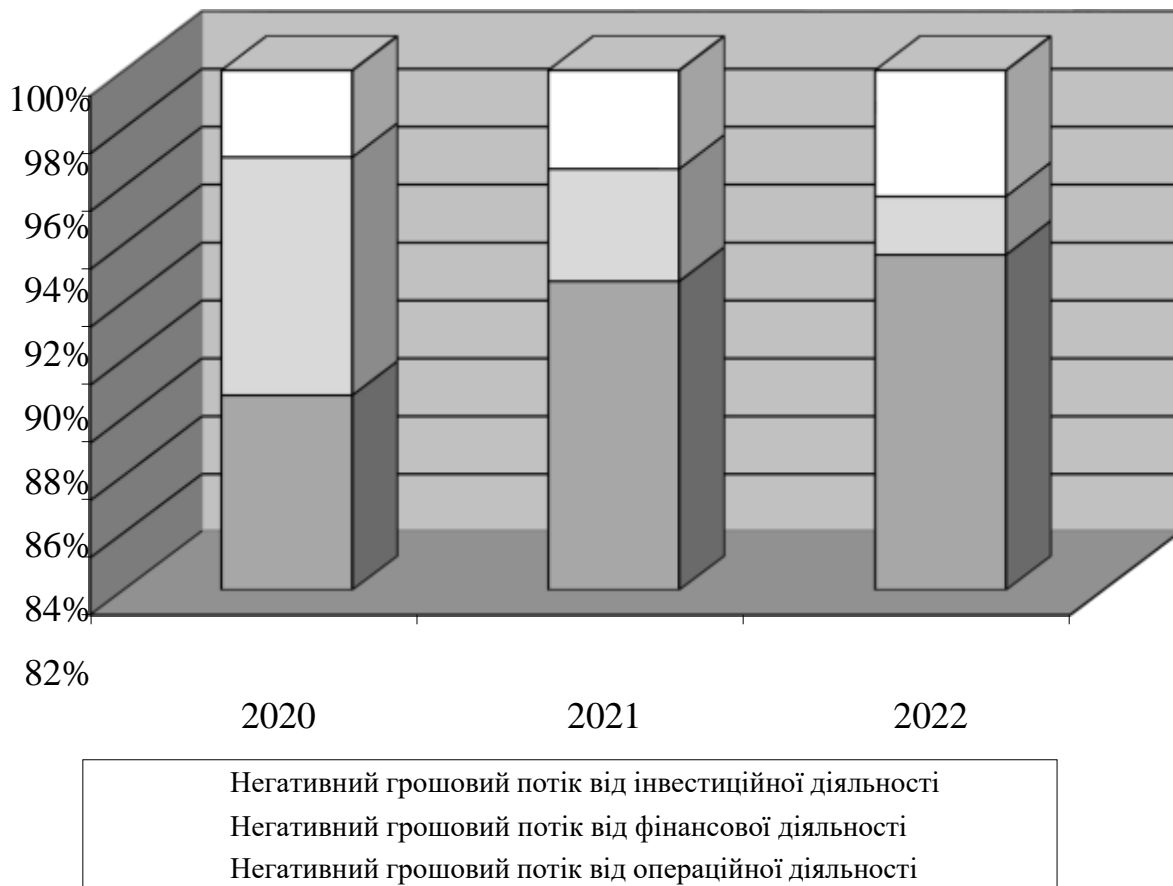

Рис. 2.6. Структура позитивного грошового потоку ТОВ «Старокостянтинівцукор»

Структура негативного грошового потоку підприємства ТОВ «Старокостянтинівцукор» наведена на рис. 2.7. Аналіз структури негативного грошового потоку підприємства виявив, що протягом аналізованого періоду в структурі грошових видатків підприємства найбільшу питому вагу займали грошові видатки від операційної діяльності. Так, в 2020 році їх питома вага становила 88,78%, в 2021 році їх частка зростає – до 92,72%, а в 2022 році ще більше – до 93,63%.

Необхідно провести коефіцієнтний аналіз для того, щоб краще оцінити організацію грошових потоків на ТОВ «Старокостянтинівцукор». Такий аналіз дозволяє оцінити якість управління грошовими ресурсами, а також виявити слабкі та сильні сторони діяльності підприємства.

У табл. 2.16 представлено розрахунок показників ефективності грошових потоків ТОВ «Старокостянтинівцукор». При визначенні показника ефективності грошових потоків позитивною тенденцією буде вважатись його постійне зростання протягом всього періоду.

Рис. 2.7. Структура негативного грошового потоку ТОВ «Старокостянтинівцукор»

Таблиця 2.16

Коефіцієнти ефективності грошових потоків ППФ «Деметра»

Показник	Значення				Відхилення, (+/-)	
	2019	2020	2021	2022	2021 від 2020	2022 від 2021
Коефіцієнт руху грошових коштів в результаті операційної діяльності	0,050	0,093	0,109	0,040	0,016	-0,069
Коефіцієнт ефективності грошових потоків від операційної діяльності	0,062	0,076	0,081	0,027	0,005	-0,054
Коефіцієнт ефективності сукупного потоку грошових коштів	-0,004	-0,006	0,025	-0,024	0,032	-0,049
Коефіцієнт відношення грошового потоку від операційної діяльності до загальної суми боргу	0,096	0,120	0,135	0,048	0,015	-0,087
Коефіцієнт реінвестування	0,583	1,870	-0,174	0,562	-2,044	0,736

За даними табл. 2.16 можна зробити висновок, що коефіцієнт руху грошових коштів в результаті операційної діяльності має негативне значення. В 2022 році показник зменшився на 0,069, порівняно з 2021 роком. Тобто у 2022 році на 1 грн. активів припало 4,0 копійок чистого надходження грошових коштів, у 2021 році – 10,9 копійок. Це означає, що чистий грошовий потік від операційної діяльності, що припадає на 1 грн. сукупних активів, зменшується, тобто погіршується їх віддача.

Коефіцієнт ефективності грошових потоків від операційної діяльності має тенденцію до зменшення у 2022 році на 5,4 коп. Це свідчить про зниження результативності операційної діяльності, оскільки зростає величина витрат підприємства порівняно з надходженнями від операційної діяльності.

Коефіцієнт сукупного потоку грошових коштів у 2021 році має позитивне значення, однак є нижчим за коефіцієнт потоку від операційної діяльності, оскільки в даному коефіцієнті враховано інвестиційний та фінансовий потоки. У 2022 році цей показник має від'ємне значення тому, що цього року на підприємстві спостерігається від'ємний чистий грошовий потік.

Коефіцієнт відношення грошового потоку від операційної діяльності до загальної суми боргу показує, що на 1 грн. зобов'язань підприємства припадає 13,5 копійок грошового потоку від операційної діяльності.

В табл. 2.17 наведено показники рентабельності грошових потоків на ТОВ «Старокостянтинівцукор».

Всі коефіцієнти рентабельності на досліджуваному підприємстві загалом у 2022 році мають тенденцію до зниження порівняно з попереднім роком. Коефіцієнт рентабельності позитивного грошового потоку у 2021 році становив 0,004 грн. (0,4 копійки), у 2022 році він зменшився на 0,002 грн. Коефіцієнт рентабельності чистого грошового потоку у 2022 році має від'ємне значення тому, що у цьому році на підприємстві чистий грошовий потік є від'ємним, що є негативним для ТОВ «Старокостянтинівцукор».

**Коефіцієнти рентабельності грошових потоків ТОВ
«Старокостянтинівцукор»**

Показник	Значення на				Відхилення, (+/-)	
	2019	2020	2021	2022	2021 від 2020	2022 від 2021
Коефіцієнт рентабельності позитивного грошового потоку	0,002	0,003	0,004	0,002	0,001	-0,002
Коефіцієнт рентабельності чистого грошового потоку	-0,654	-0,572	0,166	-0,068	0,738	-0,234
Коефіцієнт рентабельності середнього залишку грошових коштів	0,033	0,063	0,065	0,033	0,002	-0,033
Коефіцієнт рентабельності грошового потоку від операційної діяльності	0,076	0,085	0,044	0,024	-0,041	-0,020
Коефіцієнт рентабельності грошового потоку від інвестиційної діяльності	0,347	0,695	11,660	2,532	10,965	-9,128
Коефіцієнт рентабельності грошового потоку від фінансової діяльності	0,127	0,284	36,526	0,000	36,242	-36,526

Коефіцієнт рентабельності грошового потоку від операційної діяльності у 2022 році зменшився на 0,02 грн.. Даний коефіцієнт показує, що на 1 грн. надходжень від операційної діяльності припадає у 2021 році 0,044 грн. прибутку від операційної діяльності, у 2022 році – 0,024 грн. Коефіцієнт рентабельності грошового потоку від інвестиційної діяльності у 2021 році показує, що на 1 грн. надходжень від інвестиційної діяльності припадає 11,66 грн. чистого прибутку, у 2022 році – 2,53 грн. Зменшення показника відбулось через зростання суми надходжень та зменшення чистого прибутку у 2022 році.

Коефіцієнт рентабельності грошового потоку від фінансової діяльності у 2021 році показує, що на 1 грн. надходжень від фінансової діяльності припадає 36,53 грн. чистого прибутку, у 2022 році він складає нуль грн., оскільки в цьому році не було додатного грошового потоку від цього виду діяльності.

У табл. 2.18 представлено коефіцієнти генерування грошових потоків за аналізований період.

**Коефіцієнти генерування грошових потоків ТОВ
«Старокостянтинівцукор»**

Показник	Значення				Відхилення, (+/-)	
	2019	2020	2021	2022	2021 від 2020	2022 від 2021
Коефіцієнт генерування грошового потоку сукупними активами	1,274	1,342	1,449	1,492	0,107	0,044
Коефіцієнт генерування грошового потоку власним капіталом	4,742	5,969	7,500	9,166	1,531	1,666
Коефіцієнт покриття доходу грошовим потоком	1,054	1,135	1,437	1,063	0,302	-0,374
Коефіцієнт генерування грошового потоку зобов'язаннями	1,593	1,731	1,795	1,782	0,065	-0,013

Коефіцієнти генерування грошових потоків вказують на рівень грошових засобів, що припадають на одну гривню реалізованої продукції, активів (авансованого капіталу) підприємства. За коефіцієнтами генерування грошового потоку власним капіталом та коефіцієнтом генерування грошового потоку зобов'язаннями можна судити про можливість виконання підприємством своїх зобов'язань перед кредиторами, акціонерами. Половина коефіцієнтів цієї групи демонструють позитивну динаміку, що заслуговує на схвальну оцінку у 2022 році, та зростання всіх показників у 2021 році.

За даними табл. 2.19 можна проаналізувати ліквідність грошових потоків ТОВ «Старокостянтинівцукор».

Для забезпечення необхідної ліквідності грошового потоку значення цього коефіцієнта повинно бути більше одиниці. Коефіцієнт ліквідності сукупного грошового потоку у 2021 році більше одиниці, це свідчить про здатність ТОВ «Старокостянтинівцукор» покривати витрати грошових коштів позитивним грошовим потоком, але у 2022 році цей показник зменшився на 0,976. Коефіцієнт ліквідності операційного грошового потоку також більше одиниці, що є позитивним значенням для підприємства. Ситуація з інвестиційним та фінансовим потоками є протилежною, підприємство не

покриває витрати грошових коштів позитивним грошовим потоком від цих видів діяльності. У 2022 році позитивний грошових потік від фінансової діяльності відсутній взагалі. Ліквідність грошових потоків ТОВ «Старокостянтинівцукор» у 2022 році зменшилась.

Таблиця 2.19

Коефіцієнти ліквідності грошових потоків ТОВ «Старокостянтинівцукор»

Показник	Значення				Відхилення, (+/-)	
	2019	2020	2021	2022	2021 від 2020	2022 від 2021
Коефіцієнт ліквідності сукупного грошового потоку	0,699	0,994	1,025	0,976	0,032	-0,049
Коефіцієнт ліквідності операційного грошового потоку (поточної ліквідності)	1,006	1,076	1,081	1,027	0,005	-0,054
Коефіцієнт ліквідності інвестиційного грошового потоку	0,231	0,306	0,076	0,046	-0,230	-0,030
Коефіцієнт ліквідності фінансового грошового потоку	0,056	0,167	0,002	0,000	-0,165	-0,002

Отже, проведений аналіз фінансового стану ТОВ «Старокостянтинівцукор» показав, що протягом останніх 4-х років підприємство все більше залежить від позикових ресурсів, не має власних оборотних коштів та має низькі показники рентабельності. Проведений аналіз грошових потоків показав, що в цілому розраховані коефіцієнти у 2022 році мають тенденцію до зниження, що говорить про зниження ефективності формування та використання грошових потоків на підприємстві. Тому необхідно розробляти рекомендації щодо підвищення ефективного формування грошових потоків ТОВ «Старокостянтинівцукор».

РОЗДІЛ III.

НАПРЯМИ ОПТИМІЗАЦІЇ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ ТОВ «СТАРОКОСТЯНТИНІВЦУКОР»

3.1. Розробка моделі оптимізації грошових потоків ТОВ «Старокостянтинівцукор» за допомогою економетричного моделювання

Для проведення фінансового моделювання щодо оптимізації грошових потоків для ТОВ «Старокостянтинівцукор» використаємо модель оптимізації грошових потоків – «OCF-модель» (optimization cash flows). Ця модель є мультиплікативною моделлю з методом розширення факторної системи аналізу ефективності грошових потоків [24, с. 44].

Оскільки ефективність грошових потоків залежить від вище розрахованих у роботі показників, тоді їх вплив на показник ефективності грошових потоків можна представити у вигляді наступної формули [58, с. 340]:

$$E(OCF) = K_{\text{лікв}} * K_{\text{еф}} * K_{\text{д}} * K_{\text{рчгп}} * K_{\text{ргко}} * K_{\text{ргкв}} * K_{\text{одз}} \quad (3.1)$$

де $K_{\text{лікв}}$ – коефіцієнт ліквідності грошового потоку; $K_{\text{еф}}$ – коефіцієнт ефективності грошового потоку; $K_{\text{д}}$ – коефіцієнт достатності чистого грошового потоку; $K_{\text{рчгп}}$ – коефіцієнт рентабельності чистого грошового потоку; $K_{\text{ргко}}$ – коефіцієнт рентабельності грошових коштів отриманих; $K_{\text{ргкв}}$ – коефіцієнт рентабельності грошових коштів витрачених; $K_{\text{одз}}$ – коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості.

Сформована семифакторна модель інтегральної ефективності грошових потоків відобразатиме тенденцію до зростання за умови зростання усіх перелічених показників [24, с. 44].

$$\{E(OCF) = K_{\text{лікв}} * K_{\text{еф}} * K_{\text{д}} * K_{\text{рчгп}} * K_{\text{ргко}} * K_{\text{ргкв}} * K_{\text{одз}}\} \rightarrow \max \quad (3.2)$$

Використаємо дану «OCF-модель» для оцінки ефективності грошових потоків ТОВ «Старокостянтинівцукор» за 2019-2022 рр.

Таблиця 3.1

**Коефіцієнт ефективності грошових потоків ТОВ
«Старокостянтинівцукор»**

Показник	Значення за роками			
	2019	2020	2021	2022
Коефіцієнт ефективності грошових потоків E(OCF)	0,000035	0,000000934	0,000000101	0,000000010

За допомогою даного інтегрального показника в динаміці можна визначити прогнозні параметри ефективності грошових потоків, використавши парну регресійну модель. Після розрахунків даного рівняння методом Гауса отримуємо наступні значення параметрів А, В та С:

$$A = -0,0000008$$

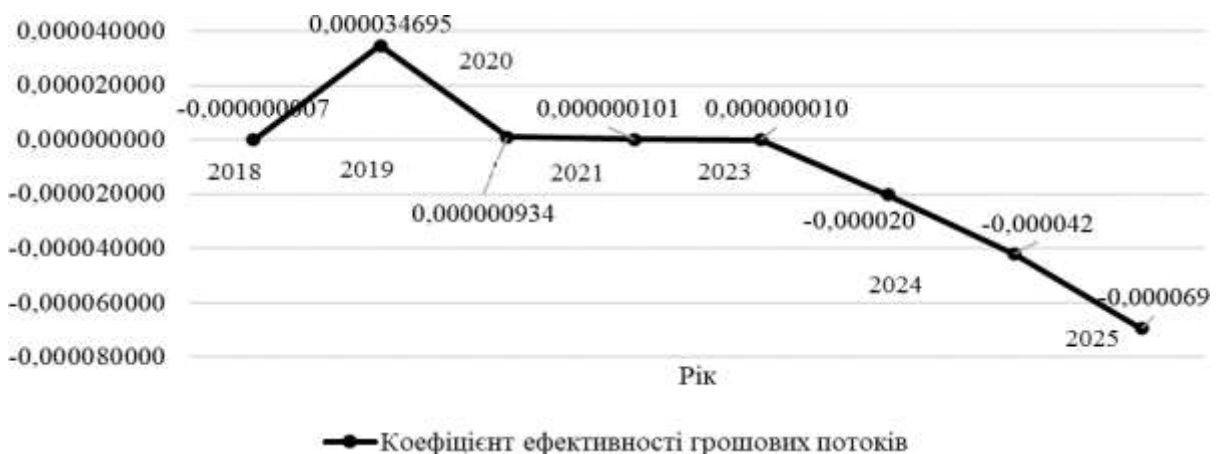
$$B = 0,0000124$$

$$C = -0,0000026$$

Отже, можна підставити дані параметри в регресійну модель та отримати наступне прогностичне рівняння:

$$y = -0,0000008 + 0,0000124t - 0,0000026t^2$$

Для знаходження прогнозних значень коефіцієнта ефективності за «OCF-моделлю» на наступні три роки (2023-2025 рр.). Підставивши дані отримаємо наступні значення прогнозного коефіцієнта ефективності грошових потоків на наступні три роки (рис. 3.1).

Рис. 3.1. Прогнозні значення коефіцієнта ефективності грошового потоку ТОВ «Старокостянтинівцукор»

З-поміж економіко-математичних методів і моделей, за допомогою яких можна дослідити стан оптимізації грошових потоків ТОВ «Старокостянтинівцукор», досить часто використовують економетричні методи. Це зумовлено стохастичним характером чинників функціонування підприємства.

Застосування різноманітних методів кореляційно-регресійного аналізу дозволяє визначити вплив зміни ринкового середовища на значення показників фінансової діяльності підприємства, аналізувати причинно-наслідкові зв'язки між економічними змінними, здійснити пошук нових покращених альтернатив розвитку економічного процесу, розглянути декілька можливих варіантів майбутнього стану системи.

Для побудови економетричних моделей необхідно якісно аналізувати найбільш значущі чинники, які за логікою економічних зв'язків впливають на показники функціонування системи. У процесі економетричного дослідження спочатку виділяють сукупність показників, які визначають стан цієї системи та стан можливих загроз грошовим потокам ТОВ «Старокостянтинівцукор». Сукупність цих чинників можна поділити на дві групи: множину чинників внутрішнього середовища; множину чинників зовнішнього середовища.

Усі необхідні проміжні розрахунки проведено в EXCEL. Використовуючи функції множення матриць та знаходження оберненої, отримуємо такі значення: вибіркоче рівняння регресії має вигляд:

$$y=77028,68-0,42x_1-145,75x_2+0,45x_3+0,66x_4+0,27x_5-4,95x_6$$

При заданому рівні значущості α та $\{m; n-m-1\}$ степенями свободи за таблицями критичних точок розподілу Фішера знаходимо $F_{кр}$. Для визначення статистичної значимості F-статистики порівнюємо її з відповідною критичною точкою розподілу Фішера, яку знайдемо з таблиць розподілу Фішера $F_{кр}(6;6;0,05)=4,28$. Оскільки $F_{емп} > F_{кр}$, то коефіцієнт детермінації R^2 статистично значимий, тобто побудована модель дійсно адекватна.

Для детальнішого дослідження впливу кожної незалежної змінної на Y , проведемо кореляційний аналіз за допомогою кореляційної матриці:

$$K = \begin{pmatrix} 1,00 & & & & & & & \\ 0,94 & 1,00 & & & & & & \\ 0,42 & 0,91 & 1,00 & & & & & \\ 0,99 & 0,74 & 0,41 & 1,00 & & & & \\ 0,83 & 0,98 & 0,97 & 0,60 & 1,00 & & & \\ 0,74 & 0,99 & 0,93 & 0,71 & 0,98 & 1,00 & & \\ 0,89 & 0,94 & 0,99 & 0,49 & 0,99 & 0,96 & 1,00 & \end{pmatrix} \quad (3.3)$$

Якщо аналізувати елементи кореляційної матриці, то можна стверджувати, що коефіцієнт регресії β_2 статистично незначимий, а коефіцієнти $\beta_1, \beta_3, \beta_4, \beta_5, \beta_6$ статистично значимі, а це означає, що змінні x_1, x_3, x_4, x_5, x_6 суттєво впливають на залежну змінну y . Незначимість x_2 означає, що змінна несуттєво впливає на залежну змінну y , хоча статистична незначимість коефіцієнту може пояснюватись також недосконалістю побудованої моделі, зокрема, можливо в цьому випадку доцільніше було б побудувати нелінійну регресійну модель.

Отже, за всіма статистичними показниками модель може бути визнана задовільною. У неї досить високий коефіцієнт детермінації і висока кореляція для коефіцієнтів. Все це дає підстави вважати побудовану модель достовірною.

Як видно з наведеного вище рівняння залежності, на грошовий потік ТОВ «Старокостянтинівцукор» найбільший вплив має обсяг капітального ремонту і реконструкції підприємства, кредиторська заборгованість та величина власного капіталу.

В побудованій нами моделі мультиплікатор кредиторської заборгованості складає -145,75, і вказує на те, що зменшення кредиторської заборгованості на 1000 грн. призведе до збільшення грошового потоку ТОВ «Старокостянтинівцукор» на 145,75 грн.

Мультиплікатор дебіторської заборгованості складає -0,42, і вказує на те, що зменшення дебіторської заборгованості на 1000 грн. призведе до збільшення грошового потоку ТОВ «Старокостянтинівцукор» на 0,42 грн.

В побудованій нами моделі мультиплікатор обсягу капітального ремонту і реконструкції складає 0,45, і вказує на те, що збільшення обсягу капітального ремонту і реконструкції підприємства на 1000 грн. призведе до збільшення грошового потоку ТОВ «Старокостянтинівцукор» на 0,45 грн.

Мультиплікатор величини власного капіталу складає 0,66, і вказує на те, що збільшення величини власного капіталу на 1000 грн. призведе до збільшення грошового потоку ТОВ «Старокостянтинівцукор» на 0,66 грн.

Мультиплікатор вартості основних засобів складає 0,27, і вказує на те, що збільшення вартості основних засобів на 1000 грн. призведе до збільшення грошового потоку ТОВ «Старокостянтинівцукор» на 0,27 грн.

Мультиплікатор ВВП складає 4,95, і вказує на те, що збільшення величини ВВП на 1000 грн. призведе до збільшення грошового потоку ТОВ «Старокостянтинівцукор» на 4,95 грн.

На основі сформованої моделі величина грошового потоку ТОВ «Старокостянтинівцукор» у 2019-2022 роках повинна була дорівнювати (лише чинники внутрішнього середовища) (тис грн):

$$\begin{aligned}
 &2020 \ y=77028,68-0,42*334342- \\
 &145,75*60+0,45*128597+0,66*451104+0,27*116487=314908,82 \\
 &2021 \ y=77028,68-0,42*363856- \\
 &-145,75*237+0,45*121636+0,66*422543+0,27*66108=241130,15 \\
 &2022 \ y=77028,68-0,42*391466- \\
 &-145,75*256+0,45*156552+0,66*409490+0,27*25135=222799,21
 \end{aligned}$$

Отже, оптимізацію грошових потоків ТОВ «Старокостянтинівцукор» потрібно досліджувати з врахуванням нестабільного розвитку економічних процесів, зокрема в умовах війни, коли практично всі суб'єкти господарювання

опинились у загрозовій фінансовій ситуації. Запропонована економетрична модель оптимізації грошових потоків ТОВ «Старокостянтинівцукор» забезпечує системний підхід, дає можливість враховувати структуру та тісноту взаємозв'язків між досліджуваними показниками.

Фінансове моделювання дає можливість спрогнозувати становище суб'єкта господарювання у майбутньому. Так значення прогнозного коефіцієнта ефективності грошових потоків ТОВ «Старокостянтинівцукор» на наступні три роки (2025-2025 рр.) показує тенденцію до зниження даного показника з $-0,000020$ до $-0,000069$.

Тому підприємству доцільно розробити певні заходи щодо покращення показника, які були використанні при розрахунку показників ефективності грошових потоків.

Основними способами досягнення цієї мети можуть бути: зменшення суми постійних та змінних витрат; здача в оренду не завантажених основних засобів; проведення ефективної податкової політики; стягнення в повному розмірі та своєчасно штрафних санкцій стягнення дебіторської заборгованості з метою прискорення оборотності грошових коштів.

Для того, щоб мінімізувати розміри заборгованості необхідно систематично здійснювати її інвентаризацію, своєчасно оформлювати документи та надавати розрахункові документи, збільшувати число споживачів продукції та своєчасно визначати, яка заборгованість є сумнівною.

3.2. Оптимізація дефіцитного грошового потоку на ТОВ «Старокостянтинівцукор»: перспективи та вибір методів

Оптимізація грошових потоків на ТОВ «Старокостянтинівцукор» передбачає вибір найкращих форм їх організації на підприємстві з урахуванням умов та особливостей здійснення господарської діяльності.

Таблиця 3.2

Методи оптимізації грошових потоків ТОВ «Старокостянтинівцукор»

Грошовий потік від виду діяльності	Фактори впливу	Метод оптимізації
Операційна діяльність	Господарський (життєвий) цикл; тривалість операційного циклу; сезонність виробництва; амортизаційна політика	Метод оптимізації в часі; метод оптимізації поточних товарних запасів; метод управління ліквідністю (залишком грошових коштів на розрахунковому рахунку)
Фінансова діяльність	Кон'юнктура товарного та фінансового ринків; система оподаткування; умови кредитування; доступність видів кредиту; система розрахункових відносин із контрагентами; можливість отримання безповоротного фінансування	Метод максимізації чистого грошового потоку; метод оптимізації середнього залишку грошових активів
Інвестиційна діяльність	Інвестиційна привабливість підприємства; рівень інфляції; управлінські здібності персоналу; рівень інвестиційного ризику; інвестиційна інфраструктура; зменшення або збільшення кількості викуплених власних акцій підприємства	Метод оптимізації за обсягами; метод визначення оптимізації залишку грошових активів

Збалансування та оптимізація відбуваються завдяки виявленню резервів, що дають змогу зменшити залежність підприємства від зовнішніх джерел залучення грошових коштів, забезпеченню рівномірності витрачання грошових коштів у часі та за обсягами, збільшення суми та якості чистого грошового потоку, а також впливу на фінансовий цикл підприємства [5, с. 149].

Важливою передумовою оптимізації грошових потоків на ТОВ «Старокостянтинівцукор» є їх визначення відповідно до основних видів діяльності підприємства, вивчення факторів, які впливають на їх об'єм, та методів їх оптимізації. У таблиці 3.2 наведено оптимізацію грошових потоків відповідно до видів діяльності ТОВ «Старокостянтинівцукор».

Методи оптимізації грошових потоків на підприємстві, які наведені в таблиці, враховують такі положення: метод оптимізації в часі — розроблення

графіків закупівлі сировини, податкових платежів, матеріалів та врівноваження їх із термінами реалізації продукції, встановлення порядку здійснення розрахункових операцій; метод оптимізації поточних товарних запасів передбачає використання моделі (алгоритм, який визначає оптимальний розмір товару, що замовляється, і який дозволяє мінімізувати загальні змінні витрати, пов'язані із замовленням і зберіганням запасів); метод забезпечення ліквідністю передбачає використання моделі (алгоритм, що дозволяє визначити оптимальну частоту поповнення й оптимальний розмір залишку коштів, при яких сукупні втрати будуть мінімальними); метод максимізації чистого грошового потоку — підвищення ефективності використання ресурсів та прискорення фінансового циклу підприємства; метод оптимізації середнього залишку грошових активів передбачає використання моделі (алгоритм, що дозволяє оптимізувати величину середнього та максимального залишків грошових активів підприємства з урахуванням обсягу його платіжного обороту та вартості обслуговування короткотермінових фінансових вкладень); метод оптимізації за обсягами — залучення стратегічних інвесторів з метою збільшення обсягу власного капіталу, проведення додаткової емісії акцій, продажу частини фінансових інвестиційних інструментів та здавання в оренду обладнання, будівель, які не використовуються; залучення пільгових кредитів; метод визначення оптимізації залишку грошових активів передбачає використання моделі (алгоритм, що дозволяє визначити величину верхньої грошової межі, двоконтрольні та внутрішні ліміти грошових активів).

Оптимізація грошових потоків сприяє підвищенню їхньої ефективності в майбутньому періоді, забезпечує фінансову рівновагу підприємства у процесі його стратегічного розвитку, який значною мірою залежить від різноманітності грошових потоків та їх синхронізації в часі та об'ємі.

Оптимізація грошових потоків дозволяє підвищити ліквідність та платоспроможність ТОВ «Старокостянтинівцукор» більш раціонально та ефективно використовувати обмежені фінансові ресурси підприємства в складних економічних умовах.

Таблиця 3.3

Перелік заходів на ТОВ «Старокостянтинівцукор» щодо прискорення залучення коштів та уповільнення виплат коштів у короткостроковому періоді

Заходи, щодо прискорення залучення коштів	Заходи з уповільнення виплат коштів
Використання системи цінових знижок для стимулювання часткової або повної передплати за товар	Використання організаційних заходів щодо уповільнення інкасації власних платіжних документів (застосування флоутера)
Стимулювання готівкових розрахунків	
Скорочення термінів надання товарного кредиту для основних покупців та вартості дебіторської заборгованості	Збільшення термінів кредиторської заборгованості підприємства
Застосування організаційних заходів щодо скорочення простроченої дебіторської заборгованості	
Застосування сучасних форм рефінансування дебіторської заборгованості	
Прискорення інкасації платіжних документів покупців продукції (часу перебування їх у шляху, у процесі реєстрації, у процесі зарахування грошей на розрахунковий рахунок і т.п.)	реструктуризації кредитного портфелю шляхом перетворення короткострокових кредитних зобов'язань у довгострокові

За результатами аналізу грошових потоків ТОВ «Старокостянтинівцукор» було виявлено, що негативні наслідки дефіцитного грошового потоку виявляються у зниженні ліквідності і рівня платоспроможності підприємства, зростанні простроченої кредиторської заборгованості постачальникам сировини і матеріалів, підвищенні частки простроченої заборгованості за отриманими фінансовими кредитами, затримці виплати заробітної плати (з відповідним зниженням рівня продуктивності праці персоналу), зростанні тривалості фінансового циклу, а в кінцевому рахунку – у зниженні рентабельності використання власного капіталу та активів підприємства.

На ТОВ «Старокостянтинівцукор» можна використовувати методи оптимізації дефіцитного грошового потоку залежно від характеру цієї дефіцитності – короткострокової або довгострокової:

I. Збалансованість дефіцитного грошового потоку в короткостроковому періоді досягається шляхом використання «Системи прискорення-уповільнення платіжного обороту». Суть цієї системи полягає в розробці на підприємстві організаційних заходів щодо прискорення залучення грошових коштів та

уповільнення їх виплат.

Прискорення залучення грошових коштів у короткостроковому періоді може бути досягнуто за рахунок таких заходів: забезпечення часткової або повної передоплати за вироблену продукцію, що користується високим попитом на ринку; скорочення термінів надання товарного (комерційного) кредиту покупцям; прискорення інкасації простроченої дебіторської заборгованості; використання сучасних форм рефінансування дебіторської заборгованості обліку векселів, факторингу, форфейтингу; прискорення інкасації платіжних документів покупців продукції (часу перебування їх в дорозі, в процесі реєстрації, в процесі зарахування грошей на розрахунковий рахунок тощо).

Уповільнення виплат коштів у короткостроковому періоді може бути досягнуто за рахунок таких заходів: використання флюота для уповільнення інкасації власних платіжних документів; збільшення за погодженням з постачальниками термінів надання підприємству товарного (комерційного) кредиту; заміни придбання довгострокових активів, що вимагають оновлення, на їх оренду (лізинг); реструктуризації портфеля отриманих фінансових кредитів шляхом переведення короткострокових їх видів у довгострокові.

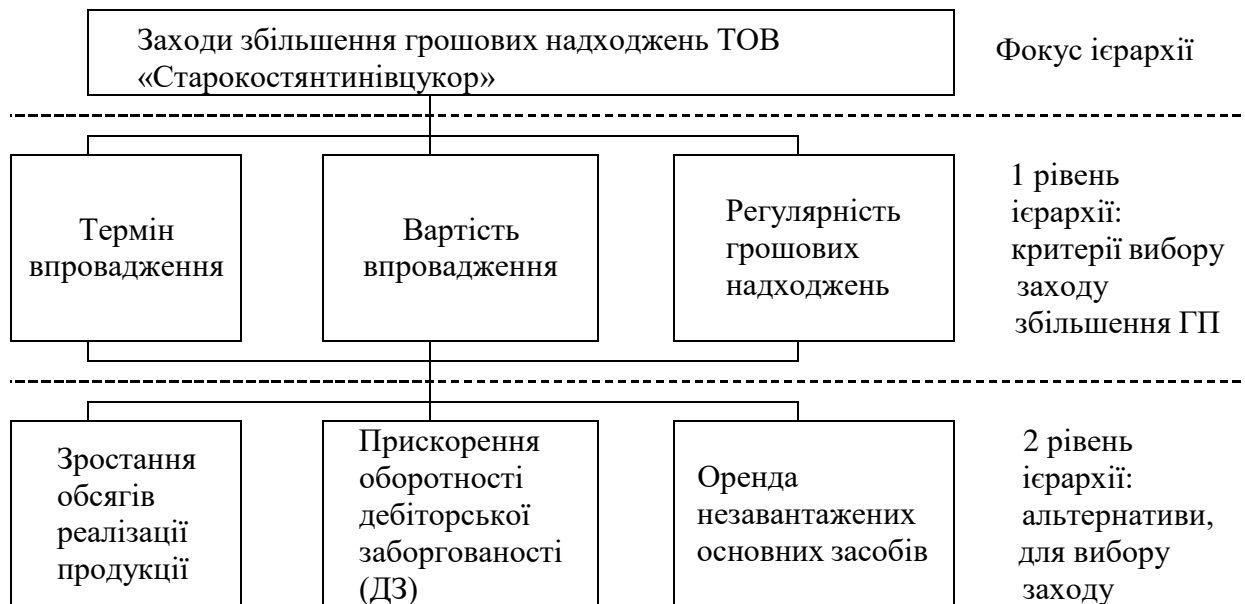
II. Зростання обсягу позитивного грошового потоку в довгостроковому періоді може бути досягнуто за рахунок таких заходів: залучення стратегічних інвесторів з метою збільшення обсягу власного капіталу; залучення довгострокових фінансових кредитів; продажу частини (чи всього обсягу) фінансових інструментів інвестування; продажу (або здачі в оренду) не використовуваних видів основних засобів.

Зниження обсягу негативного грошового потоку в довгостроковому періоді може бути досягнуто за рахунок таких заходів: скорочення обсягу і складу реальних інвестиційних програм; відмови від фінансового інвестування; зниження суми постійних витрат підприємства.

Підвищення суми чистого грошового потоку ТОВ «Старокостянтинівцукор» може бути забезпечене за рахунок зниження суми

постійних та рівня змінних витрат, здійснення ефективної податкової та цінової політики. Для зниження рівня загальних витрат на ТОВ «Старокостянтинівцукор» пропонується нарощувати обсяги виробництва продукції, а останнє стає можливим за рахунок зміни тактики та перерозподілу позицій виробника у торгових мережах.

Структурування проблеми вибору найкращого заходу збільшення грошових надходжень на ТОВ «Старокостянтинівцукор» дозволяє сформувати наступну ієрархію, яку подано на рис. 3.2.

Рис. 3.2. Ієрархічна модель вибору заходів збільшення грошових надходжень для ТОВ «Старокостянтинівцукор»

За першим та другим критеріями найбільш доцільним методом збільшення грошових надходжень є оренда невикористовуваних основних засобів. Оскільки термін впровадження цього заходу є майже найкоротшим, надходження будуть здійснюватися періодично, а вартість впровадження цього заходу не значна. За третім критерієм, регулярність грошових надходжень, найкращим методом є зростання обсягів реалізації продукції. Оскільки підприємство найбільше отримує коштів від реалізації своїх товарів та надання послуг іншим суб'єктам господарювання.

На останньому етапі проведемо оцінку узагальнених (глобальних) векторів пріоритетів. У табл. 3.4 надано розрахунок вагомості кожного з аналізованих заходів збільшення грошових надходжень для ТОВ «Старокостянтинівцукор».

Таблиця 3.4

**Визначення глобального пріоритету для альтернатив ТОВ
«Старокостянтинівцукор»**

Заходи зростання грошових надходжень	Критерії для відбору оптимального методу			Глобальний вектор пріоритетів
	Термін впровадження	Вартість впровадження	Регулярність грошових надходжень	
	0,08	0,17	0,75	
Зростання обсягів реалізації продукції	0,29	0,10	0,63	0,523
Прискорення оборотності дебіторської заборгованості	0,08	0,23	0,08	0,109
Оренда не завантажених основних засобів	0,63	0,67	0,27	0,368
Всього	1,000	1,000	1,000	1,000

З табл. 3.5 можна зробити висновок, що найбільш кращим заходом збільшення грошових надходжень для ТОВ «Старокостянтинівцукор» є зростання обсягів реалізації продукції. Оскільки ці надходження будуть покращувати діяльність підприємства протягом всього його функціонування.

3.3. Досягнення абсолютної ліквідності шляхом забезпечення грошовими коштами та їх еквівалентами як умова оптимізації грошових потоків ТОВ «Старокостянтинівцукор»

Фінансову стійкість підприємству забезпечує оптимальний розмір грошового потоку. Надлишок грошових коштів може призвести до їх знецінення, а, навпаки, дефіцит – до погіршення фінансового стану, а то і гірше банкрутства.

Найбільш зручною у розрахунку та популярною моделлю управління залишком грошових коштів на рахунках є модель, яка припускає, що комерційна організація підтримує прийнятний рівень ліквідності та оптимізує свої товарні запаси. При використанні даної моделі враховують ряд обмежень: всі кошти, що надходять від реалізації продукції організація вкладає в короткострокові цінні папери; постійними, а отже, і планованими вважаються надходження і виплати організації, що дозволяє обчислити чистий грошовий потік; піддається розрахунку рівень витрат, пов'язаних з перетворенням цінних паперів та інших фінансових інструментів в готівку. Недоліки даної моделі: припущення передбачуваності та стійкості грошового потоку; не врахування сезонності, циклічності. Зазначені недоліки враховували та виправили у своїх працях відомі вчені М.Міллер та Д.Орр. Вони у своїй моделі користуються при її побудові статистичним методом, а саме процесом Бернуллі – стохастичним процесом, у якому надходження та витрачання грошових коштів є незалежними випадковими подіями. Недолік цієї моделі полягає у тому, що верхня межа коридору рівня ліквідності встановлюється залежно від нижньої, але при цьому немає конкретної методики встановлення нижньої межі. Тому спеціалісту необхідно покладатися на свій досвід у встановленні нижньої межі коридору рівня ліквідності.

Досягнення верхньої межі розміру грошових коштів на рахунку не призведе до їх негайного перетворення у цінні папери, якщо у найближчі дні у підприємства, згідно прогнозу, очікуються великі витрати.

Забезпечення грошовими коштами або залишком грошових коштів, що постійно знаходяться в розпорядженні підприємства є невід'ємною частиною забезпечення оборотними активами. Розмір залишків грошових коштів на поточному та валютному рахунках, в касі підприємства визначає рівень його абсолютної платоспроможності, впливає на тривалість операційного циклу, а відповідно, і на розмір фінансових ресурсів, інвестованих в оборотні активи, а також характеризує певною мірою інвестиційний потенціал здійснення короткострокових фінансових вкладень.

Забезпечення грошовими коштами повинно здійснюватись на таких засадах: підтримка мінімального залишку грошових коштів для безперебійного здійснення поточних розрахунків; створення резерву вільних грошових коштів на випадок можливого розширення обсягів виробництва; формування резерву грошових коштів для компенсації передбачених витрат і можливих втрат в процесі фінансово-господарської діяльності; своєчасна трансформація вільних грошових коштів у високоліквідні фінансові інструменти та їх зворотна конвертація для поповнення залишку грошових коштів. Мінімальний розмір залишку грошових коштів визначається, виходячи з планового обсягу платіжного обороту та швидкості обороту грошових коштів, що складається на підприємстві з урахуванням особливостей його діяльності.

Забезпечення грошовими коштами включає такі етапи. На першому етапі аналізується ступінь участі грошових коштів в оборотних активах підприємства в динаміці. Для цього розраховуються наступні показники: коефіцієнт участі грошових коштів в оборотних активах.

$$K_y = \frac{C_3}{OA_3}, \quad (3.5)$$

де K_y – коефіцієнт участі грошових коштів в оборотних активах; C_3 – середній залишок коштів в періоді; OA_3 – середня сума оборотних активів в періоді.

Якщо коефіцієнт участі грошових коштів в оборотних активів в динаміці зменшується, то це позитивно характеризує роботу підприємства, а навпаки – негативно середній період обороту грошових коштів.

$$P_o = \frac{C_3}{B_o}, \quad (3.6)$$

де P_o – середній залишок коштів в періоді; B_3 – одноденна виручка від реалізації продукції в періоді.

Якщо в певному періоді зменшується період обороту грошових коштів в порівнянні з минулим періодом, що це свідчить про прискорення оборотності грошових коштів і є позитивним в роботі підприємства кількість оборотів

грошових коштів.

$$K_o = \frac{OP}{C_3}, \quad (3.7)$$

де K_o – кількість оборотів коштів в періоді; OP – обсяг реалізації продукції за період.

Збільшення кількості оборотів грошових коштів в періоді в порівнянні з минулим періодом свідчить про ефективне використання грошових коштів шляхом оптимізації платіжного обороту.

Результати проведеного аналізу використовуються для визначення оптимального залишку грошових коштів для здійснення поточної діяльності за формулою:

$$C_{3o} = \frac{CB_n}{O_r}, \quad (3.8)$$

де C_{3o} – сума оптимального залишку грошових коштів для здійснення поточної діяльності; CB_n – сума грошового обороту в плановому періоді (сума витрачених коштів); O_r – кількість оборотів коштів в минулому періоді [73; с. 212-215].

Проведемо поетапний аналіз забезпечення грошовими коштами ТОВ «Старокостянтинівцукор» за 2019-2021 рр. і плановий 2025 р., за допомогою таблиці 3.16.

Аналізуючи таблицю 3.16 можна сказати наступне, з роками в динаміці зменшилась участь грошових коштів в оборотних активах на 0,5, що позитивно характеризує роботу підприємства в сфері забезпечення грошовими активами. Та з 2019 по 2021 рр. збільшився середній період обороту грошових коштів на 270,8, що свідчить про уповільнення оборотності грошових активів і не є позитивною тенденцією в діяльності ТОВ «Старокостянтинівцукор».

У зв'язку зі збільшенням середнього періоду обороту грошових коштів кількість оборотів цього ж виду активів зменшилась в 2021 році порівняно з 2019 роком на 71,4, а якщо зрівнювати з 2021 роком – на 0,1.

Таблиця 3.16

Забезпечення грошовими коштами ТОВ «Старокостянтинівцукор» згідно вище перерахованих етапів за 2019-2021¹ рр. та плановий - 2025 р.

Показники	Роки				Відхилення (+/-)			
	2019	2020	2021	2025	2020р. від 2019р.	2021р. від 2020р.	2025р. від 2021р.	2025р. від 2019р.
Коефіцієнт участі грошових коштів в оборотних активах	0,88	0,04	0,15	0,36	-0,8	0,1	0,2	-0,5
Середній період обороту грошових коштів	4,95	25,46	254,51	275,73	20,5	229,1	21,2	270,8
Кількість оборотів грошових коштів	72,73	14,14	1,41	1,31	-58,6	-12,7	-0,1	-71,4
Оптимальний залишок грошових коштів	230,00	567,50	1897,50	3311,00	337,5	1330,0	1413,5	3081,0

Дана тенденція є результатом неефективного використання грошових коштів шляхом оптимізації платіжного обороту. У результаті проведеного аналізу за досліджуваний період розмір оптимального залишку грошових коштів для здійснення поточної діяльності ТОВ «Старокостянтинівцукор» збільшився в 2021 р. порівняно з 2019р. на 3081,0 за рахунок оптимізації грошового обороту в плановому періоді та прискорення оборотності грошових коштів.

Оптимізувати грошовий оборот підприємства можна шляхом корегування потоків платежів, запровадження режиму економії, зменшення потреби у фінансових ресурсах. До основних заходів щодо зменшення грошового обороту можна віднести: виключення зайвих платежів за сировину, матеріали за рахунок їх більш економного та раціонального використання; оптимізація бази оподаткування; придбання основних засобів на правах оренди та лізингу; купівля товарно-матеріальних цінностей на умовах відстрочки платежу; пролонгацію кредитів та перенесення строку окремих платежів за домовленістю з постачальниками та інші.

Прискорення оборотності грошових коштів може бути забезпечене за рахунок; зменшення тривалості операційного та фінансового циклів; своєчасної

¹ У даному підрозділі роботи враховано період за 2019-2021 рр., оскільки вони є тенденційними для планування.

інкасації; зменшення обсягів готівкових розрахунків; скорочення питомої ваги тих форм розрахунків з постачальниками, які потребують тимчасового резервування грошових коштів на банківських рахунках, тобто застосування акредитивної форми розрахунків та розрахунків чеками.

Задача підвищення ефективності використання грошових коштів може бути досягнута шляхом інвестування у високоліквідні фінансові інструменти або зберігати тимчасово вільні грошові кошти у комерційному банку у формі депозитних рахунків. Підвищується ефективність використання грошових коштів за рахунок мінімізації сукупних витрат по їх утриманню і зворотній конвертації короткострокових фінансових вкладень в готові засоби платежу [38].

Таким чином, при високій впевненості у майбутніх грошових потоках можна тримати менший залишок грошових коштів на поточних рахунках. І навпаки, якщо існує значна невизначеність розміру майбутніх грошових потоків, доцільно тримати великий залишок грошових коштів, щоб бути впевненим у своєчасному виконанні поточних фінансових зобов'язань.

Одним з найбільш поширених способів збільшення припливу грошових коштів підприємства є продаж або здача в оренду позаоборотних активів.

Досить ефективним способом збільшення припливу грошових коштів є оптимізація і раціоналізація асортименту продукції, що випускається. Це виглядає сповна логічно: навіщо ж випускати товари (виконувати роботи, надавати послуги) які не мають попиту на ринку або мають обмежений попит? Само собою, слід переорієнтовувати виробництво на актуальніший асортимент.

В умовах кризи неплатежів чи через мірного розповсюдження не грошових форм розрахунків можна для збільшення припливу грошових засобів використовувати механізм повної чи часткової передоплати. В такому випадку перед покупцями та замовниками висуваються жорсткі умови: продукція підприємства буде поставлятися тільки після надходження передоплати на розрахунковий рахунок чи в касу підприємства.

Передоплату можна використовувати в комплексі з ще одним ефективним

способом залучення грошових засобів – розробка і запровадження системи знижок для покупців та замовників. Наприклад, можна встановити наступні скидки: якщо покупець робить предоплату в розмірі 20% від вартості придбаної продукції, то він отримує знижку 3%, при передоплаті 30% надається знижка 5%, при передоплаті 50% – знижка 7%, а при передоплаті 100% – знижка 10 або навіть 15 %. Без передоплати краще ні за що не відпускати, або – відпускати з додатковою націнкою в 15 – 20%.

Для вирішення актуальних фінансових проблем можна використовувати механізм короткострокового фінансування, просто кажучи – звернутися в банк або іншу фінансово-кредитну установу за кредитом. Причому у багатьох випадках зручнішим є не залучення кредиту як такого, а відкриття в банку кредитної лінії для підприємства.

Якщо підприємство має свої акції (облігації), то покращити своє фінансове положення підприємство може за рахунок додаткової емісії акцій чи облігацій. Слід відмітити, що систематично використовувати даний метод для вирішення фінансових проблем не вийде – в протилежному випадку акції і облігації товариства знеціняться і не матимуть ніякої вартості.

Ще один спосіб збільшення припливу грошових коштів на підприємство – це пошук потенційного інвестора. Як інвестор може виступати юридична або фізична особа, що бажає вкласти гроші в підприємство з метою здобуття надалі дивідендів від його діяльності.

В останній час являється популярним такий спосіб залучення грошових засобів, як продаж дебіторської заборгованості підприємства. Припустимо, що покупець має значну заборгованість перед підприємством за отримані товарно-матеріальні цінності (роботи, послуги), але розрахуватися за нею не має змоги. В такому випадку, щоб отримати хоча б частину своїх грошей, товариство може продати свою дебіторську заборгованість.

Таблиця 3.17

План грошових потоків ТОВ «Старокостянтинівцукор» на 2025 рік

Показники	2022	Плановий 2025	Відхилення (+/-)
			2025-2022
I. Операційна діяльність			
1.1. Надходження:			
Чистий дохід від реалізації продукції, робіт, послуг	13294	14025	731
Аванси отримані			0
Цільове фінансування (гранти)	999	1235	236
Інші	1623	1732	109
Всього	15916	16992	1076
1.2. Витрати			
По розрахунках з постачальниками	5514	5052	-462
Аванси видані			0
По розрахунках з бюджетом	5130	4932	-198
По розрахунках з оплати праці	4202	4376	174
Інші	197	28	-169
Всього	15043	14388	-655
Чистий рух коштів від операційної діяльності	873	2604	1731
II. Інвестиційна діяльність			
2.1. Надходження:			
			0
2.2. Витрати			
Придбання фінансових інвестицій			0
Необоротних активів	776	776	0
Майнових комплексів			0
Інші платежі			0
Всього	776	776	0
Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності	-776	-776	0
III. Фінансова діяльність			
3.1. Надходження:			
			0
3.2. Витрати			
Погашення позик			0
Сплата дивідендів	16	12	-4
Інші			0
Всього	16	12	-4
Чистий рух коштів від фінансової діяльності	-16	-12	4
Чистий рух коштів за звітний період	81	1816	1735
Грошові кошти на початок періоду	53		-53
Грошові кошти на кінець періоду	134		-134

Факторинг – це особливо вигідна для підприємств малого й середнього бізнесу форма фінансування, що дає змогу керівництву і працівникам

сконцентруватися на виробничих проблемах і максимізації прибутку. Він прискорює одержання більшої частини платежів, гарантує повне погашення заборгованості і знижує витрати зведення рахунків. Факторинг дає гарантію платежу і рятує постачальників від необхідності брати додаткові й дуже дорогі кредити в банку. Все це сприятливо впливає на фінансове становище підприємств.

Основні переваги факторингу для підприємства такі: одержання без заставне фінансування, поповнення оборотних коштів компанії; прискорення оборотності коштів; ліквідація касових розривів; зменшення дебіторської заборгованості й поліпшення розрахунків з дебіторами; скорочення часу очікування сплати поставок; захист від кредитних, ліквідних, процентних, а також валютних ризиків [51; с. 66-68].

На нашу думку, підприємству ТОВ «Старокостянтинівцукор» в цілях нарощення суми грошових коштів для досягнення абсолютної ліквідності слід застосувати факторинг, тобто продати суму дебіторської заборгованості на кінець 2025 року, що відображена в балансі, факторинговій компанії чи комерційному банку. Звичайно даний вид операції дещо програє банківському кредиту, за рахунок вищої вартості, яка включає в себе комісійну винагороду та відсотки по факторингу. Але головна перевага факторингу залишається в негайному отриманні грошових коштів. Прискорення оборотності капіталу дає можливість компанії збільшувати дохід таким чином, що за інших рівних умов він перевищує розмір витрат за факторингове фінансування. Вартість факторингу зменшується при збільшенні обсягів переданої на обслуговування дебіторської заборгованості. Крім того, продавцеві немає необхідності закладати в ціну кредитні й валютні ризики, а також для підтримки ліквідності стримувати ріст дебіторської заборгованості.

Отже, вході дослідження політики регулювання ліквідності ТОВ «Старокостянтинівцукор» нами було розроблено ряд рекомендацій, що дадуть змогу покращити ліквідність товариства та в подальшому допоможуть уникнути помилок. Нами була запропонована нова методика розрахунку

коефіцієнта операційної ліквідності, яка більш реалістично відображає ліквідність підприємства, з врахуванням рівня конвертованості активів та термінів настання погашення заборгованості. Також здійснили пошук ефективних джерел поповнення оборотних коштів. Для ТОВ «Старокостянтинівцукор» слід здійснювати фінансування оборотних активів за рахунок довгострокових джерел, що поліпшить ліквідність товариства. На підприємстві діє ефективна політика забезпечення грошовими коштами.

ВИСНОВКИ

У даній кваліфікаційній роботі викладені теоретичні та практичні проблеми оптимізації грошових потоків суб'єкта підприємництва (на прикладі ТОВ «Старокостянтинівцукор»).

Тому, проведений в ході дослідження аналіз дозволяє зробити наступні висновки:

1) грошовий потік – це вибуття й надходження грошових коштів та їх еквівалентів у слідстві виробничо-господарської діяльності підприємств. Грошових потоків з метою стратегічного управління класифікуються за п'ятьма ознаками: за пріоритетністю; за тривалістю формування; за методом оцінки в часі; за рівнем передбачуваності; за масштабом обслуговування. Грошові потоки грають велику роль в виробничо-господарській діяльності підприємства. Забезпечення грошовими потоками є фінансовим інструментом, який сприяє досягненню основної мети будь-якого комерційного підприємства, тобто отримання прибутку. Основна мета забезпечення грошовими потоками на підприємстві – це виявлення рівня достатності грошових коштів, оптимізація грошових коштів, а також ефективне їх використання;

2) оптимізація грошових потоків вважається дією підбору кращих конфігурацій їх організації в компанії із урахуванням обставин й відмінних рис реалізації господарської роботи. Підсумки оптимізації грошових потоків виявляють своє відображення в концепції проектів розвитку та застосування грошових коштів у наступному періоді;

3) позитивне значення чистого грошового потоку не завжди гарантує фінансову стабільність підприємства, оскільки грошовий потік тісно пов'язаний з усіма сферами діяльності підприємства, включаючи операції, фінанси та інвестиції. Поетапний аналіз грошових потоків дає інформацію для оцінки діяльності підприємства в минулому, теперішньому часі, а також служить основою для прогнозування і планування грошових потоків на майбутнє. Методи розрахунку грошових потоків – це способи визначення обсягу

грошових коштів на кінець звітної періоду на основі грошового обігу в операційній, інвестиційній та фінансовій діяльності підприємства;

4) емпіричним об'єктом дослідження було обрано ТОВ «Старокостянтинівцукор». Воно має нестійке фінансове становище. З одного боку, підприємство має достатньо високу частку власних коштів в загальній сумі джерел їх формування і досить високий рівень незалежності від зовнішнього фінансування, але з другого боку, цих коштів не вистачає для того, щоб забезпечити ними виробничі запаси і затрати підприємства. Виробничі можливості підприємства в 2020 р. зросли 179,0 тис грн., але в порівнянні з 2021 р. показник все ж таки зменшився, різниця склала 521,0 тис. грн., так і в 2022 р. зменшення відбулось на 999,0 тис. грн. Причиною такого становища є скорочення вартості основних засобів на 465,0 тис. грн. в 2021 р. та на 1088,0 тис. грн. в 2022 р. Отримані дані свідчать про високий ступінь незалежності підприємства від зовнішнього фінансування. підприємство є платоспроможним за досліджуваний період, сальдо за останні два роки знаходиться в пасиві платіжного балансу. ТОВ «Старокостянтинівцукор», за 2019 – 2022 рр. підприємство було повністю платоспроможним. Тому, слід зазначити, що вся повнота професіоналізму управлінців підприємства виявляється в тому, щоб на поточних рахунках і в касі грошей було достатньо для виконання поточних платежів, а решта їх була вкладена в матеріальні та інші ліквідні активи;

5) широкий спектр використовуваних показників дозволив виявити слабкі місця формування грошових потоків ТОВ «Старокостянтинівцукор» та охарактеризувати їх, а саме: потребу в підвищенні коефіцієнта ліквідності грошових потоків, підвищенні рівня ефективності їх використання, а також регулюванні рівномірності та синхронності позитивного і від'ємного грошових потоків, підвищенні рівня участі прибутку в формуванні позитивного ЧГП; підвищенні рівня використання власних коштів для покриття своїх потреб, підвищенні вкладення коштів в реальні інвестиції за рахунок позитивного ЧГП;

6) на ТОВ «Старокостянтинівцукор» буде збільшуватись сума надходжень від операційної діяльності. При цьому чистий рух грошових коштів

від операційної діяльності набуде додатного значення. Тому в межах операційної діяльності розроблені пропозиції щодо оптимізації грошових потоків ТОВ «Старокостянтинівцукор» є обґрунтованими і матимуть економічний ефект;

7) оптимізація грошових потоків – найважливіший елемент фінансової політики підприємства, який пронизує всю систему управління підприємств. І від ефективного використання даного елемента залежить не тільки стійкість підприємства у конкретний період часу, але і здатність розвитку на довгу перспективу. Визначені методи оптимізації грошових потоків на ТОВ «Старокостянтинівцукор» залежно від операційної, інвестиційної та фінансової діяльності сприяє вивільненню грошових коштів, формуванню додаткових фінансових ресурсів, забезпечує зниження ризику неплатоспроможності підприємства;

8) ефективність застосування запропонованих моделей залежить від того, наскільки ретельно та регулярно ТОВ «Старокостянтинівцукор» аналізує свою фінансову діяльність і вчасно виявляє наявні проблеми. Незважаючи на складність використання розглянутих моделей на сучасному етапі розвитку вітчизняних підприємств, вони заслуговують на подальше їх дослідження з метою усунення багатьох недоліків і модифікацію для потреб управління та аналізу грошових коштів. Найбільш кращим заходом збільшення грошових надходжень для ТОВ «Старокостянтинівцукор» є зростання обсягів реалізації продукції. Оскільки ці надходження будуть покращувати діяльність підприємства протягом всього його функціонування;

9) для підвищення ліквідності ТОВ «Старокостянтинівцукор» варто вжити наступні заходи: оптимізація і раціоналізація асортименту продукції, застосування передоплати та системи знижок, що забезпечить надходження грошових коштів, залучення інвестора, додатковий випуск цінних паперів та застосування факторингу. Останній варіант, на нашу, думку є оптимальним. За умови застосування факторингу ТОВ «Старокостянтинівцукор» досягло б абсолютної ліквідності, тим самим наростило суму грошових коштів та

зменшило дебіторську заборгованість. Під час здійснення факторингових операцій дебіторська заборгованість трансформується в наявні кошти, і отже, може бути негайно використана підприємством для виробничих цілей. Отримані грошові кошти можна з користю використати для підприємства з метою їх нарощення, а саме здійснити вигідні інвестиції, направити їх на модернізацію виробництва або покласти на банківський депозит під вигідні умови та високі процентні ставки. Вивільнити грошові кошти можна також шляхом скорочення частки виробничих запасів, що дасть змогу більше інвестувати у виробничу діяльність.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Біленко Д.В. Системний підхід до управління грошовими потоками підприємства в умовах ризиків та невизначеності. Фінанси, облік, банки. 2017. Вип. 1 (22). С. 46–54.
2. Бланк І. Планування грошових потоків підприємства. Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. 2016. №5. С. 31-46.
3. Брігхем Є. Основи фінансового менеджменту : пер. з англ. / Є. Брігхем. – К. : Молодь. – 1000 с.
4. Буряк А.В., Дем'яненко І.В. Управління грошовими потоками: сегмент фінансової політики аграрних підприємств. Економічний форум, 2020. № 1(4), С. 103-108. <https://doi.org/10.36910/6765-2308-8559-2020-4-16>
5. Вартісно-орієнтоване управління підприємствами на основі стейкхолдерського підходу [Текст] : звіт про НДР (остаточний) / кер. О.О. Захаркін. - Суми : СумДУ, 2019. - 79 с.
6. Касич А.О., Циган Р.М. Концепція обліково-аналітичного забезпечення управління грошовими потоками. Облік і фінанси. 2017. № 3 (77). С. 28-37.
7. Крилова О. В. Грошові потоки в системі забезпечення платоспроможності підприємства. Економіка та держава. 2020. № 7. С. 30-33.
8. Мордовцев О.С., Хребтов М.І. Методичний підхід до управління грошовими потоками промислового підприємства. Вісник Національного технічного університету "Харківський політехнічний інститут". 2021. №2. С. 3-8.
9. Майборода О. М., Майборода О. В., Реплюх О. В. Напрями управління грошовими потоками підприємства. Економіка і суспільство. 2017. Вип. 10. С. 305–309.
10. Механізми вартісно-орієнтованого управління підприємством [Текст]: звіт про НДР (заключний) / Кер. М.В. Костель. - Суми: СумДУ, 2015. -

84 с. URL : <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/53419>.

11. Мова В.В., Семенова С.М. Комплексний і системний підходи при аналізі та формуванні грошових потоків підприємств. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Економіка». 2013. № 3(40). С. 15.

12. Нагайчук В. В. Управління грошовими потоками підприємства. Вісник соціально-економічних досліджень. 2014. Вип. 1 (52). С. 245–249.

13. Налукова Н., Кулина Г. Оцінка ефективності управління грошовими потоками підприємства. Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації. 2021. Випуск 1. С. 49-58. DOI: <https://doi.org/10.35774/ibo2021.01.049>

14. Партин Г. О., Задерецька Р. І., Галечко І. Б. Управління грошовими потоками підприємства й оцінювання його ефективності. Науковий вісник Чернівецького університету: Економіка. 2014. Вип. 694-695. С. 108–112.

15. Селіверстова Л.С. Управління грошовими потоками підприємства. Економіка та держава. 2015. № 9. С. 20-22.

16. Хелферт Э. Техника финансового анализа : пер. с англ.; под ред. Л. П. Белых. – М. : Аудит, ЮНИТИ, 1996. – 663 с.

17. Циган Р. М. Удосконалення класифікації грошових потоків з урахуванням сучасних умов господарювання. Актуальні проблеми економіки. 2010. №4(106). С.150-155.

18. Юрченко Ю. Управління грошовими потоками будівельних підприємств. Вісник Хмельницького національного університету 2020. № 2. С. 36-39. DOI: 10.31891/2307-5740-2020-268-2-36-39.

19. Васюк Н.В. Управління, аналіз та оптимізація грошових потоків: теорія і методологія / Н.В. Васюк // Вісник Дніпропетровського університету. Серія “Економіка”. – 2019. – № 5. – С. 144-150.

20. Верба В.А. Проектний аналіз : [підручник] / В.А. Верба, О.А. Загородніх. – К. : КНЕУ, 2000. – 322 с.

21. Вівчар О.І. Специфіка управління системою фінансово-економічної безпеки бізнесу в умовах турбулентності економічних процесів /

- О.І. Вівчар // Галицький економічний вісник. – 2016. – №2 (49). – С. 106–111
22. Головка Т. Планування грошових потоків підприємства: новапарадигма / Т. Головка // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. – 2017. – № 4. – С. 104-113.
23. Господарський кодекс України №436-ХV від 06.01.2018 р. зі змінами та доповненнями // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>
24. Демчук Н.І. Теоретико-методичні засади діагностики фінансово-економічного стану суб'єктів господарювання / Н.І. Демчук, А.Ю. Євладенко // Інвестиції: практика та досвід. – 2010. – № 11. – С. 36–41.
25. Єрешко Ю.О. Бюджетування – інструмент оптимізації грошових потоків підприємства / Ю.О. Єрешко // Економічний вісник НТУУ «КПІ». – 2011. – № 2. – С. 100-105.
26. Жмурко Ю.В. Облікове забезпечення управління грошовими потоками / Ю.В. Жмурко // Молодий вчений. – 2018. – № 1(2). – С. 883-887.
27. Іваницька О.В. Управління фінансовою стійкістю підприємств в умовах реструктуризації галузі : [монографія] / О.В. Іваницька. – К.: ТОВ ДКС центр; 2009. – 276 с.
28. Коваленко С.О. Сутність грошових потоків та їх роль в управлінні фінансами підприємств / С.О. Коваленко // Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.nbuv.gov.ua.
29. Ковальчук Г.В. Управління грошовими потоками торговельного підприємства : автореф. дис. канд. екон. наук: 08.07.05. / Ковальчук Ганна Вікторівна; Київський національний торг.-екон. університет. – К., 2001. - 22 с.
30. Комплексне забезпечення фінансово-економічної безпеки: навч. посіб. для студентів ВНЗ / ред. Г. Є. Павлова та ін. Дніпро: Акцент, – 2018. – 559 с.
31. Литвинчук Т.В. Грошові потоки в системі правління підприємством / Т.В. Литвинчук // Вісник Хмельницького національного

університету. – 2009. – № 6. – С. 86-90.

32. Лігоненко Л.О. Управління грошовими потоками: [навч. посіб.] / Л.О. Лігоненко, Г.В. Ситник. – К. : КНТЕУ, 2005. – 255 с.
33. Майборода О.М. Напрями управління грошовими потоками підприємства / О.М. Майборода, О.В.Майборода, О.В. Реплюх // Економіка і суспільство. – 2017. – Вип. 10. – С. 305-309.
34. Меренкова Л.О. Види центрів відповідальності в системі бюджетування на підприємстві / Л.О. Меренкова // Коммунальное хозяйство городов : [научно-технический сборник]. – 2018. – № 80. – С. 180-184.
35. Нагайчук В.В. Управління грошовими потоками підприємства / В.В. Нагайчук // Вісник соціально-економічних досліджень. – 2017. – № 1(52). – С. 245-249.
36. Надточій С.І. Теоретичні основи грошових потоків підприємства / С. І. Надточій // Формування ринкових відносин в Україні. – 2005. – № 12 (55). – С.83-87.
37. Некрасенко Л.А. Напрями удосконалення управління грошовими потоками суб'єктів господарювання / Л.А. Некрасенко, І.М. Гнилоцир // Вісник Полтавської державної аграрної академії. – 2011. – № 3. – С. 118-122.
38. Очеретько Л.М. Бюджетування як елемент стратегічного обліку грошових потоків підприємства / Л.М. Очеретько, З.С.Кравченко // Сталий розвиток економіки. – 2017. – № 3. – С. 157-162.
39. Партин Г.О. Управління грошовими потоками підприємства й оцінювання його ефективності / Г.О. Партин, Р.І. Задерецька, І.Б. Галечко // Науковий вісник Чернівецького університету: Економіка. – 2014. – Вип. 694-695. –С. 108-112.
40. Перловська Н.В. Моніторинг управління грошовими потоками підприємства: автореф. дис. канд. екон. наук: 08.00.08. / Перловська Наталія Вікторівна; Донецький національний університет. – Донецьк, – 2008. – 23 с.
41. Перловська Н.В. Обґрунтування критерію ефективності управління грошовими потоками підприємства / Н.В. Перловська:

[Електронний ресурс]. – Режим доступу:
http://journals.khnu.km.ua/vestnik/pdf/ekon/2011_2_2/167-170.pdf.

42. Поддєрьогін А.М. Ефективність управління грошовими потоками підприємства / А.М. Поддєрьогін, Я.І. Невмержицький // Фінанси України. – 2007. – № 10. – С. 119-127.

43. Поддєрьогін А.М. Фінансовий менеджмент / А.М. Поддєрьогін. – К. : КНЕУ, 2005. – 536 с.

44. Портна І. Грошові потоки як об'єкт управління фінансово-економічною безпекою / І. Портна, О. Ткаченко // Забезпечення сталого розвитку аграрного сектору економіки: проблеми, пріоритети, перспективи: матеріали XI Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції 29-30 жовтня 2020 р. : В 2 т. – Том 1. – Дніпро : Видавничо-поліграфічний центр «Гарант СВ», 2020. – С. 87-88.

45. Спільник І. Грошові потоки підприємства: комплексний аналіз за даними фінансової звітності / І. Спільник, О. Загородна // Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації. – 2017. – Вип. 1-2. – С. 67-85.

46. Стащук О.В. Грошові потоки підприємства: суть та необхідність управління / О.В. Стащук // Молодий учений. – 2014. – № 6. – С. 45-47.

47. Хома І.Б. Фінансове моделювання управління грошовими потоками в економіці України / І.Б. Хома // Науковий вісник НЛТУ України. 2011. – № 21.10. – С. 335-343.

48. Хрущ Н.А. Особливості планування та оцінювання грошових потоків підприємств / Н.А. Хрущ // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2017. – № 6(2). – С. 167-172.

49. Циган Р.М. Удосконалення класифікації грошових потоків з урахуванням сучасних умов господарювання / Р.М. Циган // Актуальні проблеми економіки. – Київ. – 2010. – № 4 (106). – С. 150-155.

50. Частоколенко І.П. Управління грошовими потоками підприємства / І.П. Частоколенко // Економіка. Фінанси. Право. – 2018. – №

5(1). – С. 56-60.

51. Школьник І.О. Фінансовий менеджмент : навчальний посібник / За заг. редакцією д-ра екон. наук І.О. Школьник та канд. екон. наук В.М. Кремень [І.О. Школьник, В.М. Кремень, С.М. Козьменко та ін.]. – Суми, 2014. – 427 с.

52. Ясишена В.В. Систематизація основних елементів управління грошовими потоками підприємства / В.В. Ясишена, Л.І. Пославська // Економічний простір. – 2016. – № 106. – С. 241-254.

53. Ясишена В.В. Теоретичні аспекти аналізу грошових потоків підприємств / В. В. Ясишена // Економічний простір. – 2018. – № 16. – С. 123–131.